

Riksdagens protokoll 1994/95:13

Fredagen den 21 oktober

Kl 9.00 – 12.37

Protokoll
1994/95:13

1 § Avsägelse

Andre vice talmannen meddelade att *Krister Skånberg* (mp) anhöllit om att fr.o.m. den 21 oktober bli entledigad från uppdraget som ledamot av riksdagen.

Kammaren biföll denna avsägelse.

Andre vice talmannen meddelade att *Kristina Persson* (s) avsåg sig uppdraget att vara ledamot i finansutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

2 § Anmälan om kompletteringsval till vissa utskott

Andre vice talmannen meddelade

dels att Socialdemokratiska riksdagsgruppen på grund av uppkomna vakanser anmält *Susanne Eberstein* som ledamot i finansutskottet efter *Kristina Persson* och *Kristina Persson* som suppleant i finansutskottet efter *Susanne Eberstein*,

dels att Moderata samlingspartiet riksdagsgrupp under *Bertil Perssons* ledighet anmält hans ersättare *Percy Liedholm* som suppleant i utrikesutskottet och i socialutskottet.

Andre vice talmannen förklarade valda till

ledamot i finansutskottet
Susanne Eberstein (s)

suppleant i finansutskottet
Kristina Persson (s)

3 § Ny riksdagsledamot, m.m.

Upplästes och lade till handlingarna följande från valprovsningsnämnden inkomna

Berättelse om granskning av bevis för riksdagsledamot, m.m.

Till valprovsningsnämnden har från Riksskatteverket inkommit bevis om att Kia Andreasson (mp), Torslanda, utsetts till ny ledamot av riksdagen fr.o.m. den 19 oktober 1994 sedan Claes Roxbergh (mp) avsagt sig sitt uppdrag som riksdagsledamot. Från Riksskatteverket har också inkommit ny bilaga till tidigare utfärdade bevis för ersättare för riksdagsledamot.

Valprovsningsnämnden har denna dag granskat beviset för den nye ledamoten och den nya bilagan till bevis för ersättare och därvid funnit att de blivit utfärdade i enlighet med 15 kap. 1 § vallagen. Stockholm den 20 oktober 1994

Lars Tottiel/

Sven-Georg Grahn

4 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositioner
1994/95:17 till lagutskottet
1994/95:37 till socialförsäkringsutskottet
1994/95:49, 58 och 59 till lagutskottet

Allmänpolitisk debatt

5 § Allmänpolitisk debatt (forts. från prot. 12)

Socialpolitik m.m.

Socialpolitik m.m.

Anf. 1 GULLAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Utan någon som helst sidvördnad mot statsrådet Hedborg beklagar jag att socialministern inte är närvarande vid denna första socialpolitiska debatt efter regeringsskiftet.

Enligt regeringsförklaringen ser den socialdemokratiska regeringen som en av sina främsta uppgifter att "värna och utveckla välfärden". Jag vill påstå att samtliga riksdagspartier torde ha detta som sin målsättning. Men det råder kanske en viss skillnad mellan partierna dels om vad vi menar med social välfärd, dels om vägen att nå målet.

För oss moderater är själva grunden till välfärd en god stabil samhällsekonomi, väl fungerande små gemenskaper och ett personligt ansvarstagande för sig själv och sina närstående, samtidigt som det skall finnas ett gemensamt ansvar för att alla skall kunna känna social trygghet vid t.ex. sjukdom, arbetslöshet eller ålderdom. Det skall finnas stor frihet att utforma sitt eget liv under ansvar för sig själv och andra. Det skall också finnas valfrihet mellan olika alternativ även när det gäller vård, omsorg och sociala trygghetssystem, som vi alla på något sätt blir beroende av i olika skeden av livet.

Det är också viktigt att ta till vara all den idealitet som finns hos organisationer och enskilda i arbete för sina medmänniskor.

Regeringen anser att årets val har visat att medborgarna slår vakt om "den svenska modellen" och att den generella välfärdspolitiken skall utvecklas.

Vad menas då med "den svenska modellen", ett begrepp som hitintills närmast har sammanknippats med arbetsmarknadspolitiken? Är det en fullständig återgång till offentliga monopol och till politikernas totala beslutanderätt över människors liv? Regeringsförklaringen som helhet är en mycket flummig produkt. Och efter att ena dagen ha hört skolministerns uttalande om skolpengen och nästa dag ett återtagande av hennes utsago från en ledamot i utbildningsutskottet, vet man över huvud taget inte vad som gäller. Men så mycket framstår klart att det mesta av vad den borgerliga regeringen har åstadkommit av valfrihetsreformer kommer att rivas upp. Vårdfrågorna kommer senare att tas upp av Liselotte Wågö, men jag vill gärna veta om det som har sagts om vården och om en återgång till landstingsmonopolet äger giltighet även för den övriga sociala sektorn.

"Starta inte eget", säger socialministern i tidningen Dagens Medicin myndigt, t.ex. om läkare och sjukgymnaster i vården. Gäller samma bistra besked för sjuksköterskor, ålderdomshemsföreståndare och barnomsorgspersonal i kommunerna? Jag har inte minst i valrörelsen mött många kvinnor inom barnomsorg och äldreomsorg som är lyckliga över att finna utlopp för sin kreativitet, sina idéer och sin längtan att göra det allra bästa för barn eller äldre i egen småskalig verksamhet. Skall det sättas stopp för fortsatta kommunala entreprenader nu när kommuner och landsting har färgats röda? Kommer lex Pysslingen, som förbjuder alternativ barnomsorg, att återinföras eller kommer barnomsorgspersonal även fortsättningsvis att kunna bedriva egen verksamhet? Detta är viktiga frågor när det gäller människors valfrihet mellan olika alternativ inom omsorgen och också när det gäller alla de kvinnor som tidigare har varit helt beroende av de offentliga monopolen.

Skall vi nu gå tillbaka till kommunala och landstingskommunala monopol? Det är en viktig fråga. Är det detta som avses med "den svenska modellen"? Är det inte ens det faktum att privat bedriven omsorg oftast ställer sig billigare för det offentliga en anledning till att tillåta även alternativ verksamhet? Det är viktigt att statsrådet ger oss ett svar på denna fråga till ledning för kommunerna.

Och familjepolitiken? Vi vet nu att regeringen tänker göra allvar av sitt hot i valrörelsen om att ta bort vårdnadsbidraget och därtill införa vissa sanktioner om man inte lever som regeringen lär. Statsrådet torde vara väl medveten om att ca 75 % av alla berättigade familjer har ansökt om vårdnadsbidrag. Det är inte av ekonomiska skäl som regeringen gör sin bortoperation. Vårdnadsbidraget är redan finansierat, och det skulle innebära en betydande besparing för kommunerna med ett fortsatt vårdnadsbidrag och avdragsrätt för barnomsorgskostnader. För många familjer är det just detta lilla tillskott som vårdnadsbidraget ger som gör att familjen själv kan handha vården och fostran av de små barnen under något år. Det är många småbarnsföräldrar som i dag är förtvivlade över att behöva ställa sig i arbetslöshets- och socialbidragskön. Är detta den svenska modell som regeringen berömmar sig av? Är detta att sätta "barnens behov och rättigheter i första rummet", som det står i regeringsförklaringen? Och för att inte tala om de kommunalskattehöjningar som nu väntar i många kommuner! Det är just de små – låginkomsttagarna och deras familjer – som kommer att drabbas hårdast av socialdemokratisk politik. Det är dessa familjer som socialdemokraterna säger sig värna mest om. Detta framgick tydligt av ett TV-program häromkvällen.

Så till den generella välfärden. Hur pass generell är den egentligen i dag? Den är generell i den bemärkelsen att de flesta människor omfattas av de sociala systemen, men det enda riktigt generella systemet är faktiskt barnbidraget som utgår lika för alla. Socialförsäkringssystemen ger mycket varierande belopp och ställer också vissa krav för att ersättning skall kunna utgå. Det generella system som den borgerliga regeringen införde med en allmän arbetslöshetsförsäkring skall ni nu ta bort. Återigen handlar det om ideologiska skäl. Det är viktigare med fackets makt än med en generell arbetslöshetsförsäkring. Regeringen talar sannerligen med klaven tunga.

För närvarande pågår det en utredning om sjuk- och arbetsskadeförsäkringarna. Det är en from förhoppning att utredarna skall vara lika konstruktiva som Pensionsarbetsgruppen har varit – det vill jag gärna ge en eloge för. Det är därför litet svårt att debattera just socialförsäkringarna i dag. I pensionsfrågan har vi ju redan fattat ett principbeslut, och en uppföljningsgrupp, där statsrådet själv ingår, arbetar nu med frågan.

Låt mig slutligen säga några ord om den moderata inställningen till socialförsäkringarna. Det är nödvändigt att göra det, eftersom det i den politiska debatten – inte minst i fackförbundspressen under valrörelsen – florerat de mest befängda påståenden om vad moderat socialpolitik innebär. Låt mig erinra om att vi när det gäller många av de stora förändringar som har skett på senare år har haft en bred enighet, bl.a. vid krisuppgörelserna. De besparingar som har gjorts har varit nödvändiga av samhällsekonomiska skäl. Men de borde ha gjorts långt tidigare enligt de förslag som vi moderater har lagt fram under många år. Då hade besparingarna inte drabbat människor så hårt. Man hade haft tid på sig.

Systemen tilläts att gå så långt att de urartade och inte kunde bära sina egna kostnader. Förändringarna har nu bidragit till att vi har fått ett sundare förhållningssätt till försäkringarna, ett större eget ansvarstagande och en ökad respekt för de sociala systemen. I förlängningen torde detta innebära att vi också i framtiden kommer att kunna ge människor ett gott skydd.

I det moderata handlingsprogrammet slår vi fast att medborgarna skall vara obligatoriskt försäkrade, att försäkringen skall motsvara en viss del av inkomsten och att det alltid skall finnas en viss miniminivå för alla, oavsett om man betalar sina avgifter eller ej. Det förutsätter en offentlig finansiering, dvs. en skattefinansiering.

Vi vill öka den enskildes ansvar genom något lägre ersättningsnivåer men med möjlighet till kompletterande försäkringar. Vi vill ha ett ökat samband mellan avgifter och förmåner. Vi håller öppet för att även privata försäkringsbolag skall kunna teckna försäkringar. Men observera: Ingen skall stå utanför den sociala tryggheten.

Vi menar att egenavgifter bör införas, men då skall dessa avgifter vara avdragsgilla. Vi anser vidare att arbetsskadeförsäkringen bör vara parternas ansvar. För närvarande förs en, vill jag säga, konstruktiv debatt vad gäller socialförsäkringarna, ofta mycket långtgående, av inte minst socialdemokratiska debattörer. Att döma av vad som synes har den debatten tyvärr inte nått detta hus eller regeringen. Men den debatten är nödvändig. Vi har alla ett ansvar för att försäkringarna är robusta och stabila och att vi även i framtiden kan räkna med en social trygghet.

Fru talman! I regeringsförklaringen talas det mycket om samarbete och samförstånd. Det är därför av mycket stort intresse för oss som arbetar med de sociala frågorna – personligen har jag gjort det i över 30 år, dvs. hela min arbetsföra tid. Jag vill veta om det finns någon innebörd bakom dessa ord, eller om det är som vi misstänker och som vi hittills har funnit det vara, att det egentligen enbart rör sig om återställarpolitik, dvs. en politik som vill riva upp allt den borgerliga regeringen har åstadkommit och att söka konfrontation.

Anf. 2 ROLAND LARSSON (c):

Fru talman! Fru statsråd, av socialpolitik intresserade ledamöter!

Sverige behöver ett nytt välfärdssystem, ett välfärdssystem som är rättvisare mot de ekonomiskt svagaste grupperna än det vi har i dag och som omfattar alla, även dem som i dag faller mellan maskorna i trygghetsnätet. Vi behöver ett välfärdssystem där den enskilde alltid har möjlighet att välja hur han skall inrätta sitt liv och formerna för den vård han behöver.

Vi behöver ett välfärdssystem som är hållbart över tiden och som oavsett upp- eller nedgångar i ekonomin är fullt ut finansierat, som inte lämnar stora underskott efter sig till våra barn och barnbarn, ett system där varje generation betalar för sig och där samhället har full kontroll över kostnaderna.

Centerpartiet har utvecklat och kan erbjuda ett sådant nytt och bättre välfärdssystem, som både är generellt i ordets rätta bemärkelse och ger en bättre grundtrygghet för alla.

Huvudkomponenterna i detta nya välfärdssystem är:

En arbetslivsförsäkring skapad genom en sammanslagning av den nuvarande arbetslöshetsförsäkringen och socialförsäkringen.

Ett barnkonto skapat genom en sammanslagning av den nuvarande föräldraförsäkringen, vårdnadsbidraget och barnbidraget.

Ett nytt pensionssystem som i huvudsak följer Pensionsberedningens förslag.

En förändrad socialtjänstlag som fångar upp de selektiva behoven och som ger ökad valfrihet för den enskilde.

En vidareutveckling av valfriheten inom vård och omsorg.

Sist men inte minst en förändrad finansiering som i allt väsentligt bygger på principerna: betalningsansvar efter bärkraft, att varje generation betalar för sig och att den som beslutar också skall bära kostnaderna.

På Centerns initiativ har vi nu fått en arbetslöshetsförsäkring som omfattar alla. Det har varit en oerhörd svaghet i det gamla socialdemokratiska systemet att väldigt många människor, framför allt yngre, har stått utan försörjningsskydd vid arbetslöshet. Det vore ytterst beklagligt om nu socialdemokraterna skulle ändra på detta. På den punkten är det därför på sin plats att väljarna och alla berörda omgäende får ett besked.

Från Centern har vi sett den allmänna arbetslöshetsförsäkringen som ett första steg mot vad vi kallar en allmän arbetslivsförsäkring.

Vi föreslår att arbetslöshetsförsäkringen och socialförsäkringen förs samman till en försäkring, som omfattar alla som står till arbetsmarknadens förfogande och där ersättningen är densamma både vid arbetslöshet och vid sjukdom.

Denna nya försäkring skall vara uppbyggd och finansierad på tre nivåer. Den första nivån med ett grundskydd innebär att ersättning, oavsett arbetsinkomst, utgår lika till alla motsvarande ungefär dagens ersättning från KAS. Denna grundnivå skall vara finansierad över statsbudgeten.

Den andra nivån skall ha en inkomstrelaterad del där ersättning utgår med 80 % av inkomstbortfallet upp till en normalinkomst för en industriarbetare. Denna nivå skall vara obligatorisk och finansierad med egenavgifter enligt försäkringsprinciper.

En tredje nivå skall täcka 80 % av inkomstbortfallet över vad en normal industriarbetare tjänar. Den delen i försäkringen skall vara frivillig och helt baserad på privata försäkringslösningar.

På det här viset skapas både ett bättre grundskydd för dem som genom dagens kvalifikationsregler inte omfattas av nuvarande system och en större rättvisa för dem som har låga inkomster.

En av fördelarna med vår arbetslivsförsäkring är att den lyfter ut en stor del av finansieringen ur statsbudgeten. Det innebär naturligtvis i sig inte lägre kostnader. Men det kräver att det alltid finns en fullstän-

dig balans mellan kostnader och intäkter i systemet. Varje generation måste svara för sina kostnader.

Den andra komponenten i Centerns nya välfärdssystem är barnkontot. Barnkontot är en vidareutveckling av vårdnadsbidraget och innebär att vårdnadsbidraget, föräldraförsäkringen och barnbidraget för förskolebarn slås samman till ett barnkonto. Beloppet blir lika för alla barn och utgår således från barnets behov och inte från föräldrarnas inkomst.

Rigmor Ahlstedt kommer senare under debatten att återkomma till förslaget till barnkonto.

Den tredje komponenten i Centerns nya välfärdssystem är ett nytt pensionssystem. Centern står i allt väsentligt bakom Pensionsberedningens förslag och de principer som riksdagen lagt fast. Det står helt i överensstämmelse med de principer för ett nytt välfärdssystem som jag nyss redovisade. Det ger ett bättre grundskydd, det ökar valfriheten och det har en över tiden hållbar finansiering.

Visserligen skulle vi gärna ha sett en högre nivå än den som i dag föreslås. Men det är mer en resursfråga som vi kan återkomma till senare.

Fru talman! En fjärde komponent är en förändring av socialtjänstlagen så att den blir tydligare än dagens både vad gäller de skyldigheter som kommunerna har i fråga om vård och service och vad gäller finansieringsansvaret. Lagen behöver naturligtvis anpassas till den föreslagna arbetslivsförsäkringen.

Det ekonomiska bistånd som i dag betalas ut inom ramen för socialbidragsnormen skulle tillgodoses och finansieras helt inom ramen för en arbetslivsförsäkring. Därmed skulle socialtjänsten kunna koncentrera sitt arbete på vård och behandling och på sådant som ligger utanför dagens socialbidragsnorm. Problemet med frågan om det är kommunerna själva eller staten som skall besluta om socialbidragsnormen löses av sig självt med vårt system.

Däremot kommer Centern inte att ställa sig bakom ett förslag som innebär att staten skall besluta om socialbidragsnormerna men att kommunerna skall betala. För Centern är det en självklarhet att beslutsansvar och betalningsansvar skall ligga på samma ställe.

Fru talman! Under den borgerliga regeringen har det inom vården och omsorgen tagits ett rejält steg mot valfrihet. Det gäller bl.a. rätten att välja barnomsorg, rätten för handikappade att välja personlig assistent, rätten att välja läkare, för att nämna några.

Vi vill från Centern fortsätta att utveckla denna valfrihet. Det vore t.ex. önskvärt att överföra den valfrihet som i dag finns inom barnomsorgen att gälla även äldre vården. Centern har länge arbetat för att införa ett system med familjeläkare, där var och en har rätt att välja egen primärvårdsläkare. Den nu gällande husläkarlagen skapar till stora delar förutsättningar för detta.

Samtidigt är det viktigt att sjukvårdshuvudmännen ges frihet att utforma verksamheten efter lokala förutsättningar. Bl.a. är det angeläget att kunna integrera läkarinsatserna med primärvårdens övriga delar. För att kunna förena valfriheten med kraven på rättvis fördelning

Prot. 1994/95:13

21 oktober

Allmänpolitisk debatt

Socialpolitik m.m.

måste såväl husläkaretableringen som den fria etableringen av specialläkare baseras på vårdavtal. Det är en förutsättning för att sjukvårdshuvudmannen skall kunna ta det övergripande ansvaret för planering och finansiering av hälso- och sjukvården. Centern är alltså på den punkten öppet för diskussion om vissa förändringar.

Med utgångspunkt från det jag nu har redovisat skulle jag vilja ställa några frågor till Anna Hedborg och socialdemokraterna.

Kan regeringen tänka sig ett grundtrygghetssystem som omfattar även dem som i dag står vid sidan av arbetslöshetsförsäkringen och socialförsäkringen, naturligtvis förutsatt att det kan finansieras inom befintliga resurser?

Kommer regeringen att föreslå en sådan ändring av arbetslöshetsförsäkringen att de arbetslösa som förut stod utanför ånyo kommer att skickas tillbaka till socialkontoren.

Vad kommer regeringen att göra för de flerbarnsfamiljer som kommer att hamna i inkomstlägen under socialbidragsnormen när man tar bort vårdnadsbidraget?

Kommer rätten att välja en egen läkare att finnas kvar, och i så fall hur?

Kan regeringen tänka sig att ge valfrihet inom äldreomsorgen på samma sätt som inom barnomsorgen?

Regeringen har sagt att man önskar samförstånd och bredare politiska lösningar. För Centern är det viktigt att få svar på dessa frågor för att vi skall kunna bedöma värdet av regeringens inviter. Är de allvarligt menade, eller är det bara tomma ord?

Anf. 3 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Fru talman! Fru statsrådet, ärade riksdagsledamöter! Vi liberaler har som utgångspunkt för vårt handlande den enskilda individen, inte kollektivet. Människans fria och spontana utveckling samt möjlighet att hävda sig mot kollektiv av olika slag är en hörnsten i vår ideologi. Det är därför inte en slump att fyra grundläggande lagar inom det sociala fältet utarbetats inom regeringen – Socialdepartementet – när Folkpartiet liberalerna ingått i dess ledning.

Det var under mandatperioden 1979–1982 som gällande socialtjänstlag och hälso- och sjukvårdslag utarbetades. Under förra mandatperioden infördes handikappreformen och husläkarlagen, och vi fick som tillägg till socialtjänstlagen en barnomsorgsgaranti. Alla dessa lagar flyttar makten från vård- och omsorgsgivaren till den enskilde. De ger den enskilde rätt till valfrihet och till beslut om den vård och omsorg som skall förmedlas.

Socialdemokraterna har motsatt inställning till var makten skall ligga. Det är samhället med kommuner och landsting som skall bestämma vem som skall förmedla t.ex. barnomsorg och sjukvård.

Frågan är då vad som kommer att hända under den kommande mandatperioden. Kommer de rättigheter beträffande valfrihet inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården som den enskilde i dag har att beskäras? Regeringsförklaringen ger här väldigt litet information, men

jag hoppas att vi under den här debatten kan få mera klarhet i vad som kommer att hända.

Jag börjar med familjepolitiken. Barnomsorgsgarantin ger etableringsfrihet och möjlighet för föräldrar att välja den barnomsorgsform som de tycker är bäst för deras barn. Kommunen och plånboken kan inte hindra dem från det. Avser den socialdemokratiska regeringen att ändra på denna fri- och rättighet?

Vi är överens om att vi måste göra besparingar inom många olika områden. Men vilka besparingar kommer att göras inom familjepolitiken? Vårdradsbidraget skall slopas. Men vad händer med garantidagarna? Kommer de att återinföras?

En oroande signal i det socialdemokratiska valmanifestet är att man till följd av den statsfinansiella krisen avser att reducera alla index. Gör man det generellt, så blir avindexeringen av vårdradsbidraget till familjer med funktionshindrade barn kännbar för berörda familjer. Tillsammans med handikappersättningen innebär det här 67 miljoner kronor – ett litet belopp i den stora statsbudgeten men ett stort belopp för familjerna. Avser regeringen att göra en avindexering också för dessa grupper?

I början av 80-talet var det uteslutet att tala om ideella insatser i vården. Socialdemokraterna och vänstern öste kritik över oss som förde fram ideella insatser som ett värdefullt komplement till samhällets insatser. Den kartläggning och kunskapsöversikt som Socialtjänstkommittén lämnade förra året visar att frivilligt arbete är betydligt vanligare i Sverige än vad man tidigare trott. I dag stöds många ideella organisationer inom det sociala området med skattemedel. Avser regeringen att gå tillbaka till sitt gamla synsätt i fråga om ideellt arbete och dra in bidragen?

Hälso- och sjukvården bygger sitt arbete på principerna förebygga, bota och lindra samt rehabilitera. Det finns helt kort några rader i regeringsförklaringen om att folkhälsoarbetet kommer att intensifieras. En delegation skall tillsättas för att vidareutveckla politiken för jämställdhet och särskilt uppmärksamma frågor kring kvinnors hälsa. Folkhälsoinstitutet har ju ett särskilt program här. Hur tänker man sig att delegationen skall arbeta med hänsyn till Folkhälsoinstitutets arbete?

Läkares och övrig hälso- och sjukvårdspersonals kunskaper om kvinnors hälsa är otillräckliga på grund av brister i utbildningen. Därför bör man vid de medicinska högskolorna inrätta en särskild enhet ledd av en professor med ansvar för undervisning och forskning just kring kvinnors hälsa. Det här är nödvändigt, därför att området nedvärderas och nedprioriteras både i undervisning och forskning och vid professorstillsättningar. Jag hoppas att regeringen nappar på detta förslag.

Tobaksbruket är den största enskilda hälsorisken i vårt samhälle. Mycket av arbetet med att förebygga ohälsa på grund av tobaksbruk sker ju ute i kommuner och landsting, på arbetsplatser, i skolor etc. Det är riksdagens ansvar att stifta lagar som understöder detta arbete. Dit hör lagen om förbud mot direkt och indirekt tobaksreklam. Det

Prot. 1994/95:13
21 oktober

Allmänpolitisk debatt

Socialpolitik m.m.

ankommer nu på regeringen att komma med ett lagförslag. Jag hör till dem som anser att svårigheterna att stifta en sådan lag är klart överdrivna. Hur ser regeringen på direktiven och den fortsatta behandlingen av frågan? Det brådskar. Märkesreklamen ökar med hög hastighet. Själv fick jag gå i fyra affärer innan jag hittade en ryggsäck utan ett stort Camelmärke.

Företagshälsovården har ansvar för både förebyggande och rehabiliterande insatser. Det är en viktig resurs i hälso- och sjukvården, men dess framtid är osäker. Det finns inget avtal mellan parterna och ingen lagstiftning om företagshälsovård. Vad avser regeringen att göra på denna punkt?

Smittskyddslagen har kritiserats från många håll. Det finns de som anser att den är ett bra instrument i kampen mot hiv. Andra hävdar att den motverkar sitt syfte. Det har talats om en utvärdering av lagen. Avser regeringen att genomföra en sådan?

I regeringsförklaringen anges att arbetet i den pågående sjukvårdsutredningen HS 2000, som ju Socialdemokraterna och vänstern lämnade under förra mandatperioden, skall fortsätta. Bl.a. skall åtgärder för förbättringar och effektiviseringar föreslås. Hur tänker man gå vidare?

Valet av styrsystem får ju aldrig bli enbart ett medel, utan det skall också vara ett mål för hälso- och sjukvården. Köp-sälj-systemen, som stötts av partierna över blockgränserna, är i vissa stycken medel där man har tappat bort målet.

Ett konkret förslag för att öka kostnadsmedvetenheten – det är ju den som man är ute efter – och det hälsoekonomiska tänkandet är att utveckla den medicinska revision som läkarna själva kan driva. Inom läkemedelsområdet har sådan revision lett till en sänkning av läkemedelskostnaderna med 10 %, samtidigt som behandlingen har blivit bättre och säkrare. Detta skulle man kunna göra när det gäller sjuk-skrivningar, remisser och mycket annat. Jag hoppas att regeringen tar vara på denna idé.

Folkpartiet liberalerna har alltsedan Bertil Ohlins tid värnat om glömda och gömda grupper i samhället. En sådan grupp som både Psykiatriutredningen och riksdagen uppmärksammade i våras är de tortyrskadade. Riksdagen har beslutat om ett tortyrskadecenter, och det brådskar. Det är nämligen fler än vi anar som behöver den här hjälpen. Avser regeringen att ge denna fråga förtur?

Riksdagen förutsatte i våras utan särskilt tillkännagivande vid behandlingen av en folktoppmotion att Sjukvårdsutredningen skulle ta upp frågan om hur vården av människor med mycket sällsynta sjukdomar skall organiseras. Det gäller sjukdomar som inte finns med på den lista över så att säga rikssjukdomar som Socialstyrelsen och Landstingsförbundet gjort upp. Som exempel kan jag nämna spelberoendet, som är att jämföras med andra beroendesjukdomar – t.ex. alkoholism och narkomani. En annan grupp är de människor som har drabbats av psykiska problem sedan de försökt göra sig fria från medlemskap i destruktiva sekter. Svensk psykiatrisk förening visar att vi i

Sverige inte har kompetens att behandla dessa patienter på ett effektivt sätt.

När nu regeringen skriver om direktiven till Sjukvårdsutredningen är det angeläget att behovet av att se på vården för människor med sällsynta sjukdomar kommer med. Avser regeringen att tydliggöra dessa glömda och gömda patienters behov i utredningen?

I regeringsförklaringen anges dels att de enskilda skall ha rätt att välja läkare, dels att husläkarlagen som ger invånarna denna rätt skall avvecklas. Kerstin Heinemann kommer senare i debatten att gå närmare in på denna fråga. För mig hänger regeringsförklaringen på den här punkten dock inte ihop.

Tillsammans med Socialdemokraterna genomförde vi den s.k. ÄDEL-reformen. Den har i långa stycken visat sig vara mycket bra, men den har en akilleshäla: sjukhemsvården. Här är kvaliteten på medicinska insatser, inklusive läkemedelsterapi, inte vad den borde vara. Vad avser regeringen att göra här?

Fru talman! Därmed hoppas jag att vi i den här debatten får klarhet på en rad av de punkter som jag har tagit upp i mitt anförande och där regeringsförklaringen ligger på ett så generellt plan att vi inte kan utläsa svaren.

Anf. 4 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Jag vill börja med att hälsa Anna Hedborg välkommen till riksdagen som, såvitt jag förstår, regeringsledamot för första gången utan att tidigare ha suttit med i riksdagen. Välkommen! Jag ser fram emot ett bra samarbete.

Fru talman! I regeringsdeklarationen för regeringen fram hur välfärdspolitiken skall utvecklas, inte avvecklas. Därefter är utgångspunkten olika konkreta frågor. För oss i Vänsterpartiet är den här utgångspunkten självklar. Dessutom slås det fast att familjepolitiken skall möjliggöra både arbete och föräldraskap. Det är där vi måste ha avstampen.

I regeringsdeklarationen tar man upp hur husläkarlagen och etableringen av privatläkare, som har dränerat landstingets ekonomi, skall avvecklas. Det är mycket bra.

Även vårdnadsbidraget, det har man deklarerat, skall upphöra – framför allt av ekonomiska skäl, men också därför att det inte är ett särskilt rättvist system. Vänsterpartiet instämmer i detta.

Vad det däremot inte sägs något om i regeringsdeklarationen, och det tycker jag är mycket bra, är frågan om karensdag vid vård av barn. Jag hoppas att man från regeringens sida inte ämnar återkomma med ett sådant förslag. Jag vill understryka att jag tror att ett sådant förslag, med alla de möjligheter till undantag som aviserats från regeringens sida, skulle göra att det blev väldigt mycket av byråkrati och väldigt litet av besparing i finanserna.

I regeringsdeklarationen finns det dock andra frågor som inte är särskilt väl utvecklade. Jag börjar med handikappolitiken. Där sägs det att de flesta av oss någon gång blir sjuka. En del är handikappade.

Prot. 1994/95:13
21 oktober

Allmänpolitisk debatt

Socialpolitik m.m.

Man skall öka de handikappades tillgänglighet. Det kommer att vidtas åtgärder på det området.

Då måste jag fråga Anna Hedborg: Vad innebär detta konkret? I valrörelsen har både socialdemokrater och vänsterpartister talat om hur vi vill förverkliga Handikapputredningens förslag som helhet. Det finns ju rätt många förslag. Vad gäller tillgängligheten är det säkert fler än jag som för några år sedan såg en bild på en serieteckning. Det var en bild på en person som satt i rullstol och som frågade en annan person på en busshållplats: Hur länge har du väntat på bussen? Fem minuter, blev svaret. Personen i rullstol däremot har väntat i mer än tio år på förverkligandet av tillgänglighet i kollektivtrafiken! Detta visar på proportionerna här och på att det är väldigt bråttom att göra något på detta område.

Sedan finns det en rad annat i handikappolitiken som måste förverkligas. Vi har fattat beslut om Handikappombudsmannen. Men den rollen blev inte processförande, vilket både Socialdemokraterna och Vänsterpartiet ansåg vara viktigt. Hur blir det nu?

Jag undrar också hur det blir med lagstiftad rätt till sysselsättning för psykiskt störda. Hur blir det med hjälpmedlen? Det finns alltså en rad områden där vi måste gå fram skyndsamt, därför att det fattas väldigt mycket i handikappolitiken.

Fru talman! Ett annat område gäller barnen. Det börjar ju med barnen. Barnens behov och rättigheter skall ställas i främsta rummet, som det heter. Jag är den första att instämma i det. Jag kan berätta för Anna Hedborg att vi under den gångna perioden hade en tvärvärdig barngrupp här i riksdagen som gemensamt har sett hur vi kan agera tillsammans för att stärka utsatta barn och deras rättssäkerhet. Jag kan försäkra att vi inte kommer att vara tysta under den här perioden. Det finns en rad områden där vi måste gå vidare.

Från FN har vi fått en uppföljning av hur vi sköter barnfrågorna. Vi har fått kritik på en hel del punkter. Det gäller då barn i fängelse, handikappade barn, flyktingbarn osv. Vi har också kunnat ta del av Socialstyrelsens olika rapporter om barn i förändringstider, om hur barn i nedskärningstider drabbats oerhört hårt. Dessa rapporter måste vi ta på allvar.

Barnombudsmannen har nyligen avlämnat en rapport till riksdagen. Bl.a. tar man där upp frågan om flyktingbarn. Dessutom tas där upp kravet på att utlänningslagen måste ändras, så att man även som flykting är barn till dess att man fyllt 18 år. Barnombudsmannen har också pekat på att kommunerna i sina barn- och ungdomspolitiska planer måste kunna visa hur man uppfyller barnkonventionens krav. Hur blir det med den saken?

Vidare föreslår Barnombudsmannen att regeringen i samband med budgetpropositionen skall redovisa sin samlade syn på barn- och ungdomsfrågorna. Det här är andra frågor som måste komma upp på detta område. Journalisten Margareta Norlin har i en debattbok om barnets århundrade frågat vart det tog vägen. Jag hoppas att vi skall kunna återkomma till detta tema och hävda att det nu är barnets århundrade.

Fru talman! En annan stor fråga som har diskuterats mycket gäller socialtjänstlagen. Där har vi ju haft en stor utredning som pågått i mer än tre år. Man är ännu inte färdig. Vissa delar återstår. Men hittills har man kommit med flera bra förslag. Det gäller då frågan om en riksnorm. Där vill jag gärna ha besked om hur Anna Hedborg kommer att gå vidare. Vi vet ju att det där finns en bred uppslutning från Socialdemokraterna, Folkpartiet och Vänsterpartiet. Fler har kanske anslutit sig efter det att beslut fattats när det gäller att kunna få stöd i riksdagen.

Såvitt jag förstår är det mycket bra förslag som Socialtjänstkommittén kommer med. Där blir det ett ökat skydd för barn. Där skrivs barnkonventionen in, och där handlar det om rätten till ökat stöd för anhöriga. Dessutom skall vistelsekommun kunna få ersättning från hemkommun i de fall där det uppstår tvister om ekonomin. Det här är oerhört viktigt, eftersom det har funnits problem i detta avseende ute i kommunerna.

Vad som finns kvar och som man skall arbeta vidare med – jag hoppas att det arbetet sker ytterst skyndsamt – gäller myndighetsbegreppet. Den långtgående privatiseringen i kommuner och landsting har ju lett till avsevärda problem. Därför är det oerhört viktigt att gå vidare i det arbetet och att klarlägga var kommunen är skyldig att ha hand om myndighetsutövandet. Man får inte lämna ut exempelvis vårdnadsutredningar på entreprenad till privata firmor. Som jag tolkar Socialtjänstkommittén finns det en väldigt bred politisk majoritet. Det är ju oerhört viktigt att gå vidare med detta.

Fru talman! Hälso- och sjukvården har under den gångna perioden utsatts för stora prövningar. Köp-sälj-systemet har fått enorma konsekvenser. Hela sjukvårdsapparaten har fördyrats. Mycket kritik förekommer vad gäller akutsjukhusen. Socialstyrelsen har nyligen tagit fram fakta.

Vi vet från tidigare att speciellt äldre människor råkat mycket illa ut på just akutavdelningar. Vi vet också hur mycket resurser som avsatts i onödan just när det gäller administration, husläkare eller ersättning till privatläkare. I Stockholms läns landsting har ersättningen till privatläkare kostat mer än 200 miljoner kronor extra, utöver vad som budgeterats.

Trots de stora problemen i hälso- och sjukvården vill jag understryka att vi har mycket som är bra och som vi skall ta vara på. Nyligen fick jag personligen erfarenhet av barnsjukvården. En röntgenundersökning förbereddes med lekterapi, varvid man utgick från barnet. Sådant är en viktig form av sjukvård som vi i Sverige har. Där är vi rätt unika, och där kan vi inte acceptera några nedskärningar.

Jag vill också peka på hur försöksverksamhet med sex timmars arbetsdag, exempelvis på Gullberna i Blekinge, har lett till en bättre omvårdnad och mera tid för patienten. De som mottar vården är oerhört positiva. Här kan vi se hur det går att utveckla sjukvården. Jag vill också understryka att det är viktigt att Hälso- och sjukvårdsutredningarna snabbt sätter i gång med sitt arbete.

Fru talman! Den gångna perioden var i många avseenden mycket dystert. Men vi fattade flera viktiga beslut. Barbro Westerholm var inne på några av dem. Jag tänker på barnomsorgslagen, på detta med ökat stöd för psykiskt störda samt på inrättandet av Barnombudsmannen och Handikappombudsmannen. Vi fick också vissa extra resurser, men långt ifrån tillräckligt. Det här har skapat problem ute i kommunerna. Man har ju inte fått de resurser som behövs för att kunna ha en bra vård och omsorg.

I Stockholms stad kommer det, trots den skattehöjning som man är överens om, inte att bli en avsevärt höjd kvalitet. I stället gäller det att vidmakthålla en någorlunda standard. Där krävs det väldigt mycket mera.

Vi vet att äldreomsorgen inte är tillfredsställande. Detta leder till ökade kostnader på sjukvårdens område. Där måste mycket mer av resurser sättas in.

Barbro Westerholm talade om tobakslagen. Jag instämmer i vad hon sade, men jag undrar: När får vi ett lagförslag mot indirekt tobaksreklam? När kommer ett förslag om smittskyddslagen, som vi i Vänsterpartiet är mycket missnöjda med?

Till slut, fru talman! Vi i Vänsterpartiet vet att denna valperiod inte kan innehålla några stora kostnadskrävande reformer. Vi kräver inte heller det. Men vi har en rad förslag om hur man kan förbättra saker. På några få områden måste man dock se till att de människor som för mest illa under förra perioden kan få kompensation. Jag tänker då på de långtidssjukskrivna. Anna Hedborg, kommer vi inte att kunna få något förslag på det området?

Fru talman! Vi i Vänsterpartiet vill verkligen understryka detta med hur vi skall utveckla välfärden. Där måste vi gå fram tillsammans. Vi instämmer i värderingarna i samband med olika undersökningar där svenska folket har svarat att man är beredd att betala, därför att välfärden är vårt gemensamma ansvar. Det får inte bara handla om den som har pengar och som kan betala för sig.

Anf. 5 RAGNHILD POHANKA (mp):

Fru talman! Fru statsrådet Anna Hedborg, riksdagsledamöter! Vad jag här vill säga är mera en programförklaring än ett debattinlägg. Det är ju den första sociala debatten i riksdagen sedan vi i Miljöpartiet kom tillbaka till riksdagen. Vårdfrågorna kommer Thomas Julin att ta upp senare i debatten här.

Miljöpartiet de grönas politik vilar på tydliga grundprinciper:

1. *miljöpolitiken*, som också innehåller energipolitiken och det här med ekologiskt jordbruk,
2. *fredspolitiken*, och där skall vi driva en sådan utrikes-, handels- och biståndspolitik att riskerna för krig minskar, samt
3. *socialpolitiken*, som sätter människan i centrum – vi skall ge människor en grundtrygghet alltifrån barndomen, under de aktiva åren och även under ålderdomen.

Om människor inte har en ekonomisk och mänsklig grundtrygghet och om människor inte har arbete och inte klarar hyran, blir socialpolitiken passiv och den fysiska miljöpolitiken genomförbar.

Kan man inte betala sin hyra och en vräkning väntar, och om man inte klarar sina lån eller avbetalningar, så struntar man i att sortera sopor och orkar inte heller vara en god förälder för sina barn. Man passiviseras och mister sitt självförtroende.

Människor som inte känner att de kan påverka sin situation och inte tror på sin egen förmåga, deltar inte i samhällslivet. De har delvis gett upp.

Fru talman! Miljöpartiet de gröna vill föra en socialpolitik och en skolpolitik som i alla sina delar ger självtillit, tro på den egna förmågan hos barn, ungdomar och vuxna och tro att det också finns utrymme att påverka i skolan, på arbetsplatsen och i samhället i övrigt.

Vi har inte råd att skära ner mera inom utbildningssektorn. Man talar om ökad forskning, och det är väl bra. Men för att öka den och få t.ex. flera kvinnliga professorer är den helt avgörande grunden den obligatoriska skolan och gymnasiet. Att i dagens läge tala om en dator åt varje skolelev är närmast ett hå. Skolans elever får ej egna läroböcker. Skolsköterskor och kuratorer skall klara allt fler elever per tidsenhet. Antalet elever i klasserna ökar. De får inte längre färsk mat i skolorna. Man använder koka-kyl. Allt detta slår hårdast mot elever med större eller mindre problem.

Folkhälsan kan också påverkas av detta. Förebyggande vård och generell vård som ges till alla i vissa åldersgrupper är billig och ger mycket för pengarna. Vi har sett exempel på detta inom tandvården, mödravården och vid barnavårdscentralerna. Skolhälsovården är viktig. Varken kvantitet eller kvalitet får skäras ner. Höga kvalitetskrav måste säkras. Varje elev behöver tid och inte bara rullandebandsprincipen och teknik.

Fru talman! När det gäller ungdomar i tonåren vill Miljöpartiet, utöver en god utbildning och bra hälsovård, stödja de initiativ som tas i många kommuner för drogfria danser och andra drogfria miljöer. Alla initiativ som tas i avsikt att motverka missbruk bland ungdomar och äldre ser Miljöpartiet som oerhört viktiga. Missbruket bland yngre ungdomar har börjat öka igen, särskilt när det gäller narkotika.

Alkoholmissbruket orsakar kostnader på omkring 100 miljarder per år. Cirka var fjärde sjukhussäng upptas av människor som lider av alkoholrelaterade sjukdomar. Vi vet också vilket mänskligt lidande och vilka kostnader narkotikan och tobaken orsakar. EU:s liberala alkohol- och narkotikapolitik är bara det ett starkt skäl till att säga nej till ett EU-medlemskap.

Miljöpartiet de gröna vill att samhället skall ha en mycket restriktiv narkotikapolitik. Inom alkoholpolitiken vill vi ha bl.a. hög beskattning, alkoholfri offentlig representation och samtidigt visa på fördelarna med alkohol-, drog- och tobaksfria miljöer samt ge en allsidig information.

Fru talman! När det gäller handikappolitiken är Miljöpartiet stolt över den svenska rättighetslagstiftningen, även om mycket behöver

förbättras. Miljöpartiet de gröna anser att alla nya samhällsmiljöer från början skall handikappanpassas såväl när det gäller bl.a. hörselslingor och entréer för rullstolsbundna som i fråga om allergiker. När det gäller allergier är det svårt att uppnå en anpassning på hundra procent, men kunskapen är stor och mycket kan göras. Befintliga byggnader skall också allergisaneras och handikappanpassas. Skolor, sjukhus och daghem bör ges förtur. Allergisanering och handikappanpassning av nya och gamla miljöer ger en hel del byggnadsarbeten. Miljö ger jobb, och dessa jobb ger bättre hälsa och bättre ekonomi på längre sikt.

Miljöpartiet vill ha en rörlig pensionsålder mellan 60–70 år och en grundpension som är lika för alla och betydligt högre än i dag. Det betyder att ATP-systemet sakta trappas ner. Vill man ha högre pension, får man teckna en pensionsförsäkring. Det blir extra viktigt att noga syna övergången så att ingen faller igenom skyddsnetet.

Fru talman! Miljöpartiet vill ta bort vårdnadsbidraget som enbart är fickpengar. Vad hjälper det en ensamstående arbetslös mamma? I stället vill Miljöpartiet ge lön för vård av eget barn. Fyra fem barn, beroende på ålder, skall ge en dagbarnvårdarlön med sociala förmåner åt en hemarbetande förälder. Han eller hon skall erbjudas samma utbildning som dagmammor erbjuds i dag. Barnen, förutom det egna barnet, tas ur barnomsorgskön.

När lagen om alla barns rätt till barnomsorgsplats genomförs blir kostnaden blygsam eller ingen. I vissa situationer kan det t.o.m. bli en besparing. Förslaget om karensdag för vård av sjukt barn skall tas bort. Varför skall småbarnsföräldrar ha dubbla karensdagar?

När vi i dag behandlar socialpolitiken måste ändå något om arbetslösheten nämnas. Den är ju vårt största akuta sociala problem. Den kostar oss omkring 100 miljarder om året.

Rationaliseringarna inom industrin, tjänstemannasektorn och den offentliga sektorn har slagit hårt. Den konkurrens och de övertidskrav som arbetstagarna utsätts för slår ut människor och sliter ner dem. Både dessa faktorer, de hundratusentals arbetslösa och de pressade arbetstagarna, bäddar för utslagning. Risker för långtidsarbetslöshet är uppenbar.

Miljöpartiet anser att det är helt felaktigt att arbetslöshetsperioderna enbart skall få vara 2 x 300 dagar innan man blir utförsäkrad. Kostnaderna hamnar då hos socialnämnderna i kommunerna, och man tar ifrån människor deras självtillit.

Jag vill avsluta, som jag började, med självtillit och Miljöpartiets tro på människors förmåga. Socialpolitiken skall bygga på förståelse och hjälp till självhjälp, på humanism och en positiv människosyn.

Anf. 6 INGER DAVIDSON (kds):

Fru talman! Jag skall i dag ägna hela mitt anförande åt en enda del av socialpolitiken, nämligen familjepolitiken. Jag gör det därför att jag hoppas att få svar på en del frågor på området, eftersom socialdemokraterna har aviserat så stora förändringar. Chatrine Pålsson kommer senare att ta upp andra delar av socialpolitiken.

Vårdnadsbidrag är ett laddat ord som väcker starka reaktioner. Det associeras till hemmafruns återkomst, en rak snitslad bana tillbaka till spisen – beviset på kvinnofrigörelsens nära förestående död.

Sådana missuppfattningar vädras ofta, särskilt av vissa storstadskvinnor och företrädesvis socialdemokratiska politiker. Men många många vanliga dubbelarbetande, arbetstyngda föräldrar har länge efterlyst ett system som skulle ge dem möjlighet att ägna mer tid åt barnen och att utforma barnomsorgen som den passar just dem. Vårdnadsbidraget är helt enkelt ett sådant system.

För 40 år sedan ansågs det naturligt att alla barn togs om hand av sina egna mammor. På 60- och 70-talen började daghemsutbyggnaden att ta fart, och efter hand började dagis ses som det naturliga sättet att ge barn omsorg. Sanningen är väl att det inte går att säga att det ena eller det andra är det naturliga. En kombination, som anpassas efter barnets ålder och behov och där både mamman och pappan tar ansvar för omsorgen, är säkert det som de flesta i dag eftersträvar och tycker är det mest naturliga.

Få, om ens någon, vill återgå till 50-talsmodellen med en hemmafru som ägnar hela sitt vuxenliv åt att sköta man och barn. Få, om ens någon, vill å andra sidan lämna ifrån sig sin ettåring under 8–10 timmar per dag för att förvärvsarbeta på heltid. Detta borde vara utgångspunkten för en mer nyanserad diskussion än den som ofta förs i dag.

Många undersökningar visar att väldigt många föräldrar skulle vilja förlänga tiden tillsammans med barnet, åtminstone några månader eller ett par år efter föräldraförsäkringen, gärna på heltid, men om det inte är möjligt så åtminstone på halvtid. Vi politiker kan tycka vad vi vill om det. Vi kan moralisera över det, vilket är vad en del politiker ofta gör. De kvinnor som vågar förlänga föräldraledigheten, utöver den tid föräldraförsäkringen gäller, anses ha fastnat i något slags skickligt gillrad kvinnofälla som bara är till för att undertrycka dem och utesluta dem från arbetsmarknaden under resten av livet. Inom parentes sagt är dess bättre inställningen än så länge en annan om en man gör samma val.

Det är detta som gör att vårdnadsbidraget upplevs som så farligt. Det öppnar ju för nya valmöjligheter som framför allt vi lättleda kvinnor inte förväntas klara av och som därför kommer att leda oss i fördärvet. Däri ligger förklaringen till det hårdhärtade motståndet mot det från socialdemokraternas sida. Sedan kan de tala om ekonomi hur mycket som helst.

Det finns många tänkbara sätt att utnyttja vårdnadsbidraget. De far- och morföräldrar som i dag åtagit sig att sköta om sina barnbarn, ofta därför att mammorna är ensamstående, kan t.ex. få en liten ersättning för den insatsen.

Ett par familjer kan slå sig samman och dela på barnomsorgen. För några, som gärna vill det, kan vårdnadsbidraget göra det möjligt att vara hemma några månader extra på heltid. De som sparat dagar från föräldraförsäkringen kan kanske dryga ut pengarna med vårdnadsbidraget och sköta barnet själva ytterligare några månader, om det är vad de vill göra.

Kort sagt öppnas ett antal möjligheter att välja den barnomsorgsform som passar barn och föräldrar bäst.

För oss kristdemokrater är detta, dvs. föräldrarnas möjlighet att anpassa barnomsorgen efter barnens behov, den viktigaste anledningen till att vi arbetat så intensivt för ett vårdnadsbidrag och att det också infördes den 1 juli i år.

Men det finns fler orsaker. Kostnaderna för de olika formerna av familjepolitiskt stöd är i dag mycket stora. Trots detta är det ca 100 000 barn som inte får del av de subventionerade barnomsorgsformerna. Det kan ha flera orsaker. Det kan vara så att deras föräldrar skiftarbetar och inte kan anpassa sig efter de tider som erbjuds inom den offentliga barnomsorgen. Det kan också bero på att föräldrarna bor i glesbygd, där det inte finns någon subventionerad barnomsorg. De kan också ha valt att vara hemma på heltid med sina barn, trots ansträngd ekonomi. Vårdnadsbidraget minskar åtminstone delvis de stora orättvisor mellan olika barnfamiljer som det tidigare systemet åstadkom, även om summan självfallet är för liten för att helt utjämna orättvisorna.

Under valrörelsen användes vårdnadsbidraget ständigt som ett slagtrå av Socialdemokraterna. Felaktigheterna var mer regel än undantag när man talade om det här systemet. Introduktionskostnaden överdrevs kategoriskt. Det påstods att högavlönade kunde få både vårdnadsbidrag och subventionerad barnomsorg. Ena gången var det bara direktörsfruar som skulle ha glädje av vårdnadsbidraget, och andra gången uppmanades föräldrarna att inte anpassa sig till det nya systemet, eftersom det ändå skulle rivas upp snarast, utan övergångsregler. Tala om maktfullkomlighet!

Hur ser då facit ut efter tre månader med vårdnadsbidrag? Det finns statistik t.o.m. september månad. Föräldrarna kan inte sägas ha tagit avstånd från systemet. Det finns tydligen fler direktörsfruar i Sverige än vi trodde. Sju av tio familjer väljer nämligen vårdnadsbidrag för att kunna kombinera jobb och barn på ett mer flexibelt sätt.

Av dem som får vårdnadsbidrag tar nästan 70 % ut hela bidraget, vilket innebär att de antingen har privat barnomsorg eller själva är hemma. Drygt 25 % arbetar deltid, har barnet mellan 15 och 30 timmar i kommunal barnomsorg och får ett tillskott på 700 kr i form av vårdnadsbidrag. Återstående 5 % utnyttjar kommunal omsorg upp till 15 timmar och får därmed ett tillskott på 1 350 kr i form av vårdnadsbidrag. För de 30 % av barnfamiljerna som inte alls valt vårdnadsbidrag har ingenting förändrats. Tvärtom vad många förutspådde har dessutom antalet som tar ut vårdnadsbidrag ökat under september månad.

Fru talman! När jag lyssnade på Ingvar Carlssons regeringsförklaring fick jag ett litet hopp om att även Socialdemokraterna hade uppmärksammat föräldrarnas stora intresse för vårdnadsbidraget och åtminstone ville räkna något på vad det skulle innebära att riva upp det innan vallöftet, eller snarare valhotet, förverkligades. Men det var tyvärr en missuppfattning.

Anna Hedborg har redan sagt här i kammaren att Socialdemokraterna står fast vid att vårdnadsbidraget skall avskaffas. Det gjorde hon i ett frågesvar i tisdags kväll. Av det framgår mycket tydligt att Anna Hedborg inte tycks ha förstått hur systemet fungerar. Hon påstår nämligen att föräldrarna mer eller mindre tvingats ta emot det mot sin vilja, eftersom man inte kan tacka nej till ett bidrag som erbjuds. Det är ett mycket märkligt påstående.

Konstruktionen är ju gjord så att man antingen väljer kommunalt subventionerad barnomsorg eller vårdnadsbidrag och därmed ordnar barnomsorgen på annat sätt. Menar Anna Hedborg verkligen att föräldrar som har sitt barn på dagis och helst vill fortsätta med det tvingas lämna den platsen och i stället ansöka om vårdnadsbidrag? I så fall är det en så stor andel som 70 % som känner sig tvingade.

Nej, Anna Hedborg; trots vissa brister, som också jag kan se, har systemet med vårdnadsbidrag på mycket kort tid lett till att fler och fler föräldrar kunnat anpassa sin arbetstid och utforma sin barnomsorg på ett sätt som passar dem själva. Vilket sätt det är vet varken jag eller Anna Hedborg. Skillnaden mellan oss är att jag accepterar det, medan Anna Hedborg vill gå tillbaka till ett system där allt sker i endast en, lätt kontrollerad form.

Fru talman! Nu är ju inte vårdnadsbidraget den enda reform som beslutats på familjepolitikens område under den förra mandatperioden. Den 1 januari 1995 träder barnomsorgslagen i kraft. Den innebär att barn över ett år har rätt till kommunal barnomsorg om föräldrarna arbetar eller studerar.

I en intervju som SKTF nyligen genomfört svarar 45 % av kommunerna att de inte klarar att leva upp till den lagen. Kommunförbundets beräkningar visar att det innebär en merkostnad för kommunerna på minst 3 miljarder kronor. Men inga nya pengar har aviserats till de redan hårt pressade kommunerna.

Den enda möjligheten att få ekvationen att gå ihop någorlunda är faktiskt kombinationen barnomsorgslag-vårdnadsbidrag. Om vårdnadsbidraget skrotas drabbas alltså inte bara alla de föräldrar som valt det och inrättat sig efter det, utan också alla de föräldrar som inte kan få den dagisplats de efterfrågar och har rätt till, eftersom kommunernas dåliga ekonomi gör det omöjligt. Vårdnadsbidraget lättar på trycket, inte bara för arbetstygda småbarnsföräldrar utan också för budgettyngda kommunpolitiker. Det sambandet borde åtminstone finansministern fundera över, om Anna Hedborg väljer att inte göra det.

Anf. 7 Statsrådet ANNA HEDBORG (s):

Fru talman! Det känns högtidligt att för första gången få tala i Sveriges riksdag. Det känns extra högtidligt att frågan gäller den svenska välfärds- och socialpolitiken.

Tre grundpelare bär upp den svenska välfärdspolitiken. Den första av dem är arbete.

Det finns åtminstone tre klassiska argument för att arbete är så viktigt för välfärden.

För det första: Arbete är grundläggande för individens välfärd. Arbete är inte bara en källa till försörjning – den kan ordnas på annat sätt – utan arbete ger också delaktighet och gemenskap.

Att det är så märks inte minst om arbetet går förlorat. Forskning visar på samband mellan arbetslöshet och sjukdom, för att inte tala om känslor av otillräcklighet och sviktande självkänsla för så gott som alla som drabbas.

Ett innehållsrikt och stimulerande arbete ger mening och utvecklingsmöjligheter. Ja, t.o.m. förlusten av ett okvalificerat arbete ger upphov till svåra välfärdsförluster. Att ha ett arbete är grundläggande för individens välfärd.

För det andra: Ingen fråga är viktigare för jämlikheten än arbetet.

Samhällets inkomster fördelas till helt övervägande del genom ersättningen för arbete. Ingenting utjämnar inkomster mera än en hög och jämn sysselsättning. Också jämställdheten avgörs av rätten och möjligheten till förvärvsarbete. Hög kvinnlig förvärvsfrekvens ökar den andel av samhällets inkomster som disponeras av kvinnor.

För det tredje: Arbete är källan till allt välbefinnande. Även små arbetslöshetstal ger upphov till enorma produktionsförluster och därmed förlust av resurser att använda i samhället. I ett samhälle med stora offentliga åtaganden och höga skatter kommer en stor del av förlusterna av resurser att drabba det offentliga välfärdssystemet. Arbetslöshet leder till att utgifterna ökar men också till att inkomsterna minskar. Denna kniptång är välfärdssamhällets akilleshäla. Därför är en minskning av arbetslösheten nu välfärdspolitikens absolut viktigaste fråga.

Arbetets dubbla betydelse för välfärden – för individen och för vad vi kollektivt har råd med – speglar också ett förhållningssätt inom välfärds- och socialpolitik. Det leder till arbetslinjen i socialförsäkringen. Aktiva insatser är alltid att föredra framför att passivt betala ut stöd. Rehabilitering både ökar välfärd och minskar kostnader. Förebyggande arbete är alltid att föredra framför att tvingas ingripa när något redan har hänt.

Fru talman! Välfärdspolitikens andra grundpelare handlar om individuella och lika rättigheter. Låt mig använda mödra- och barnavården som en bild av hur det är tänkt att fungera.

Alla svenska barn ges en så lika start i livet som det är möjligt genom mödra- och barnavården. Alla svenska blivande mödrar fångas upp av en mödravård där ingen möda sparas om man bedömer att det föreligger några risker för det kommande barnet eller för modern. Den allmänna offentliga mödra- och barnavården håller absolut högsta klass. Bara det bästa är gott nog för våra ännu inte födda och alldeles nyfödda barn.

Och så skall det fortsätta; bra dagis till alla barn och en bra skola för alla barn som tar hänsyn till barnens särskilda behov.

De som är på väg in i vuxenlivet drömmer nästan alla om samma sak; ett bra arbete som man trivs med och den lyckliga familjen, kärleken till en partner, friska och trygga barn, så småningom ett gemensamt åldrande. Men för många blir det inte riktigt så, och för nästan ingen blir det så under hela livet. Kärleken är inte alltid så lätt att finna

eller att behålla. Skilsmässor finns, liksom också sjukdom, arbetslöshet och död. Samhällets välfärdspolitik kan inte förhindra att livet drabbar oss på alla dessa sätt, som för de flesta någon gång blir en verklighet. Men när det sker kan samhällets välfärdspolitik, om den fungerar väl, ändå förhindra att människor blir dubbelt drabbade – både av den sorg och smärta som följer av livets påfrestningar och av de sociala och ekonomiska följder som i värsta fall dessutom inträffar.

Medmänsklighet, vänner, familjens och släktens stöd kan alltid lindra och aldrig ersättas, men rätten till sjukvård och sjukförsäkring, arbetslöshetsunderstöd, bidragsförskott, pension, äldreomsorg eller vad det nu kan vara som är behovet i det enskilda fallet ger också en trygghet som ändå för de allra flesta är långt större än den man skulle kunna uppnå om man bara var utlämnad åt sig själv och den egna familjen.

Den svenska välfärdspolitikens tredje grundpelare är det gemensamma ansvarstagandet för välfärdspolitik. Man kan argumentera för våra offentliga allmänna system utifrån allmänna, ideologiska demokratisynpunkter, men man kan faktiskt också göra det utifrån effektivitetssynpunkter. Här finns en intressant diskussion i en nyligen utkommen bok från ESO om socialförsäkringarna av Jan Bröms m.fl.

Socialförsäkringen har i grunden två syften.

Det ena är att ge ekonomisk trygghet så att få tvingas anlita det yttersta skyddsnät som socialtjänsten utgör. Socialförsäkringen handlar på det sättet om att bevara den personliga integriteten och slippa den närgångna granskning som socialtjänstens prövning ändå måste bygga på.

Det andra syftet med socialförsäkringen är just att vara en försäkring, dvs. ett system som ger medborgaren ett skydd mot att drastiskt behöva sänka sin levnadsstandard när omständigheterna i livet förändras.

Det här kan bara hanteras med en offentlig socialförsäkring.

Beräkningar i ESO-rapporten visar tydligt att de risker som socialförsäkringen hanterar är systematiska och förutsägbara. En liten grupp står för en stor del av försäkringsfallen. Exempelvis visar beräkningarna att 10 % av försäkringstagarna står för hälften av utbetalningarna från sjukförsäkring, arbetslöshetsförsäkring och förtidspension.

Den som får stora bidrag, t.ex. sjukpenning eller arbetslöshetsstöd, under ett år löper stor risk att uppbära bidrag också kommande år. Det går med andra ord att göra ganska säkra prognoser för hur stor risken är för varje individ att hamna i situationen att han eller hon i framtiden behöver stöd från socialförsäkringen.

Med ett försäkringstänkande på det sätt som ett privat försäkringsbolag skulle anlägga – som det för övrigt skulle vara tvingat att anlägga för att klara sig på marknaden – skulle premierna variera mycket kraftigt. Stora grupper skulle i praktiken ställas utan försäkringsskydd. För att kartlägga och fördela risker och differentiera premier skulle det privata försäkringsbolaget få lov att satsa stora administrativa resurser. Den extra administrationsinsatsen har ett enda syfte: att utestänga dem från försäkringen som har det största behovet av den.

Vad ESO-rapporten visar är att socialförsäkringen verkligen är omfördelade mellan grupper med olika risk. Den visar att frivilliga försäkringar aldrig kan vara ett alternativ om alla skall få del av försäkringsskyddet.

Därför är det också viktigt att värna om en försäkring baserad på inkomstbortfall. Grundtrygghet skulle innebära att stora grupper ställs utanför den försäkring av levnadsstandarden som socialförsäkringen ger och som socialförsäkringen är till för. Bara en offentlig allmän försäkring mot inkomstbortfall klarar alltså att ge inkomstrygghet åt alla.

Fru talman! Det brukar vara så med grundpelare att de alla behövs för ett stabilt bygge. Så är det med välfärdspolitiken också. Det finns ett starkt samband mellan de tre områden som jag har tagit upp.

Vi lever med en ekonomisk kris som kommer att tvinga oss att göra ingrepp av olika slag som vi helst skulle vilja slippa. Det är viktigt att göra ingreppen i välfärdssystemen mot bakgrund av att principerna ligger fast. Synen på välfärdspolitiken och dess uppgift i vårt samhälle förblir densamma. Den välfärdspolitik vi har i Sverige har skapat ett ovanligt civiliserat och jämlikt samhället. Välfärdssamhället är också i grunden ett effektivt samhälle som kan ta till vara alla människors resurser och få både dem och samhället att utvecklas vidare.

Fru talman! Jag har fått ett nästan oändligt antal frågor. Om jag hade haft tid och om jag hade vetat i detalj vad frågorna skulle handla om skulle jag här i dag kunna föra så gott som hela valperiodens socialpolitiska debatt – inte bara i de frågor som jag själv har ansvaret för utan också dem som Ingela Thalén handlägger. Vi lovar att återkomma om de allra flesta av de frågor som har ställts.

Jag skulle i dag bara vilja göra en liten reflexion med anledning av de många frågor jag fick om regeringens vilja till samförstånd.

Det förefaller mig som om det för var och en av talarna är regeringens vilja till samförstånd i talarens egen hjärtefråga som skall bevisa att vi verkligen har en vilja till samverkan. Bara om socialdemokratin ger sig för den frågandes egen ståndpunkt i hjärtefrågan kan vi bevisa att vi vill samverka.

Men kan inte också ni visa litet respekt för våra hjärtefrågor och för valutslaget? Vi vill samverka och kommer att söka samtala om de flesta frågor, men vi kommer också att genomföra det program som vi har gått till val på och som vi har fått ett stort stöd för, som vi har upplevt det. Vi kommer att avskaffa vårdnadsbidraget. Vi kommer att avskaffa husläkarlagen i den del som inte handlar om patientens väl – patientens valfrihet kommer nog att bestå. Vi kommer att avskaffa husläkarlagen i den del som handlar om producenternas rätt, den ovillkorliga rätt som gör att kommunerna förlorar sitt inflytande och möjligheten att ta ansvar.

Över huvud taget kan man säga om de frågor som har ställts om monopol eller inte att det inte är det som är vårt huvudalternativ. Vårt huvudalternativ är att lita på den lokala demokratin, som också utgör en så väsentlig och stark del i det svenska välfärdssystemet. Vi har politiska församlingar som har såväl makt som möjligheter och vilja

att ta ansvar för att bygga det lokala samhället. Många av frågorna om på vilket sätt man skall åstadkomma valfrihet kommer att kunna lösas i den lokala demokratin. Också den är en mycket viktig del av det svenska välfärdssystemet.

Prot. 1994/95:13
21 oktober

Allmänpolitisk debatt

Socialpolitik m.m.

Anf. 8 GULLAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Jag skall använda mitt anförande dels till att något kommentera vad de övriga talarna har sagt, dels till att säga några ord med anledning av statsrådet Hedborgs anförande.

Jag vill anknyta till vad Roland Larsson sade. Jag tycker att det är viktigt att lägga ansvaret lågt – att det läggs på kommunerna när det gäller t.ex. socialtjänstlagen och socialbidragsnormer. Det är faktiskt inte vi i Sveriges riksdag som skall bestämma socialbidragsnormen i Tomelilla och Gällivare – det är de lokala politikerna. Det är lika fel att sätta en riksnorm som det är att domstolarna i dag avgör hur hjälpen skall utformas. Lagg det ansvaret lågt! Där hänvisar jag till den kommunala självbestämmanderätten.

Jag tycker också – vilket vår representant i utredningen har framfört – att det bör finnas ett visst eget ansvar även i socialtjänsten. Jag tycker att det är bra att ni utformar det klarare än det har varit. Socialtjänstlagen är en ramlag, och den är delvis ganska flummig, så det är bra om ni ger den ett mer konkret innehåll. Ett visst eget ansvar, rätt att ställa krav på dem som tar emot bidrag, är också viktigt. Det är bra för den enskilde; ställer man krav bryr man sig verkligen om.

Till Folkpartiet och Miljöpartiet vill jag säga att jag tycker att det är fint att ni vill sätta individen i centrum. Det är precis vad också moderat politik går ut på. Men då gäller det också att vi ger möjlighet för individen att forma sitt liv så fritt som möjligt och att inte vi lagstiftare totalt binder de enskilda människorna genom lagar som helt och hållet styr deras liv. Vi har på den punkten haft alltför mycket klåfingrighet.

Vänstern har en rad krav och önskemål. Man påtalar brister och framhåller hur viktigt det är med fördelningspolitik. Naturligtvis tycker också vi moderater att det är oerhört viktigt att vi verkligen förbättrar samhällets insatser där det finns eftersatta behov och att kanske framför allt äldreården får en bättre utformning än i dag. Jag tycker att de äldres villkor i samhället ofta förbises till förmån för friska barn till friska föräldrar. Jag står för den uppfattningen.

Det finns eftersatta behov. Men, mina vänner, skall vi då inte tänka tanken litet längre? Är det inte rimligt att vi börjar ställa frågan: Kan vi inte bättre hjälpa dem som verkligen har stora behov, om vi sockrar litet mindre över oss andra? Systemen bör kanske trots allt bli litet mer selektiva, så att hjälpen kan ges där den bäst behövs. Jag anser att det är nödvändigt att vi ställer oss den frågan när resurserna är begränsade.

Sedan verkar det som om Vänstern inte inser att – som Anders Isaksson sade – pengarna är slut. Nu handlar det om att skapa resurser innan vi kan göra en fördelning.

Jag vill här anknyta till vad Gösta Bagge redan för 50 år sedan sade i sin bok Frihet eller socialism, nämligen att om vi verkligen skall

utvidga socialpolitiken, så förutsätter detta en ökad produktivitet och sådana ekonomiska samhällsformer som kan bevara och understödja framåtskridandet; förutsättningarna måste skapas innan man kan åstadkomma önskvärda sociala förändringar.

Jag blev ledsen när jag i går när jag lyssnade till den ekonomiska debatten, för där sades det faktiskt ingenting om att vi behöver ökade resurser. Man talade om höjda skatter, fördelningspolitik och besparingar, men det sades inte ett ord om att vi måste ha tillväxt i ekonomin för att verkligen åstadkomma allt detta goda.

Fru talman! Jag återkommer i mitt nästa anförande till vad Anna Hedborg sade.

Anf. 9 ROLAND LARSSON (c):

Fru talman! Jag behöver hjälp med en sak av statsrådet. Jag behöver hjälp med att få förklarat vad det är i den socialdemokratiska ideologin som gör att det sociala välfärdssystem som vi har till stora delar skall fungera så, att de som redan har en stor trygghet skall få en ännu större trygghet genom samhällets välfärdssystem, medan de som inte har någon trygghet också fortsättningsvis skall stå utanför systemet.

Jag är en kristen människa, och jag vet att det står i Bibeln att den som har skall det varda givet och att det från den som intet har skall tagas allt. Men detta har jag uppfattat mer som en upplysning och ett konstaterande än som ett mål. Vad är det som gör att socialdemokraterna hela tiden krampaktigt håller fast vid den här principen?

Jag känner många unga människor vilkas enda misstag är att de råkat stå beredda att gå ut på arbetsmarknaden precis när vi har stått inför en djup lågkonjunktur. Det är fråga om unga män och kvinnor. Männerna har ofta just gjort sin värnplikt, och tjejerna har avslutat sin utbildning. Flera av dem har råkat bli över 25 år, varför de inte heller omfattas av den garanti för ungdomsplatser och liknande som funnits inom arbetsmarknadspolitiken.

Dessa unga människor har inte kunnat kvalificera sig för arbetslöshetsförsäkring. De får ingen KAS, eftersom de inte heller har kunnat kvalificera sig för sådan. De får ingen sjukpenning om de blir sjuka, eftersom de inte vidkänns något inkomstbortfall.

Det är bl.a. dessa grupper som det grundtrygghetssystem som Centern förordar skall hjälpa. Centerns grundtrygghetssystem omfattar alla. Det är fortfarande inkomstrelaterat, dvs. till en normal industriarbetarinkomst. Det är över den nivå som det skall kunna finnas privata försäkringssystem. Syftet är att ta från toppen för att lägga i grunden – det är på det sättet vi skall få fram resurserna.

Sedan kan man diskutera hur mellandelen skall finansieras, men vi tror att en försäkringslösning kan vara bra under förutsättning att den är obligatorisk och att det finns en statsgaranti. Men vi har ju sett att det system för finansiering som vi har i dag knappast har varit vattentätt det heller. När lågkonjunkturer kommit har vi sett att systemet inte har fungerat särskilt bra.

Varför har Socialdemokraterna så svårt att acceptera dessa tankegångar? Varför har Socialdemokraterna så svårt att ens ta upp en dis-

kussion om detta? Det borde ligga väl i linje med tankar som även Socialdemokraterna har – i varje fall om man skall tro på Anna Hedborg när hon redovisat de grundidéer som Socialdemokraterna står för.

Vårdnadsbidraget är i första hand en rättvisereform, mina vänner. Det är precis vad det är, Eva Zetterberg: en rättvisereform! 15 å 16 miljarder kronor går i dag till barnomsorgen – det är en gissning, och någon får rätta mig om jag har fel. Det finns många människor som inte får någon som helst del av dessa resurser. Nu har det satsats 2,3 miljarder på vårdnadsbidraget – pengar som till stora delar kommer tillbaka genom de kostnadsminskningar som kommunerna får. Jag förstår inte varför man skall ha så svårt att acceptera vårdnadsbidraget. Även detta är en del av det system som är till för dem som inte får någon eller i varje fall bara en begränsad del av den välfärdspolitik som gäller för barnfamiljerna.

Anf. 10 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Fru talman! Statsrådet Hedborg kom här med en utvidgad regeringsförklaring. Den innehöll ganska mycket om de mål som jag har uppfattat att vi är överens om här i riksdagen. De anges i regeringsformen, i hälso- och sjukvårdslagen, socialtjänstlagen, osv. Alla garanteras lika behandling, och målen i socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen är mycket högt satta, och de preciserar välfärds målen – välfärd och trygghet åt alla samt rättvis behandling.

Det är när det gäller medlen att nå målen och våra bedömningar av konsekvenserna för olika grupper i samhället av de olika medlen som vi skiljer oss åt politiskt. Jag tog i mitt första anförande som exempel avindexeringen av ersättningsarna som kommer att drabba en ganska liten grupp i samhället som har det väldigt knepigt, nämligen de handikappade familjerna.

Det är därför som jag tycker att det är viktigt att vi får svar på en rad av de frågor som jag ställde och som kanske kan synas vara av detaljkaraktär. Jag uppfattade det ändå så att statsrådet Hedborg behandlade dessa frågor i positiv anda. Det gäller bl.a. en rad frågor som var under behandling i regeringskansliet när vi lämnade detta efter valet.

Vi är också överens om målen för socialförsäkringarna, men vi skiljer oss åt när det gäller utformningen av dessa.

Vi i Folkpartiet liberalerna ser det som att finansieringen i ökad utsträckning bör ske genom försäkringsmässigt utformade egenavgifter. Vi tycker att arbetsskadeförsäkringen bör utformas som en riskförsäkring för arbetsgivare och att det bör ske en fortsatt samordning för dem som mottar ersättning.

Vi lägger ett tak på 7,5 basbelopp. Ersättningen för det som inte är pension tycker vi i princip skall sättas till 80 %. Vi värnar om inkomstbortfallet, medan andra partier vill ha en form av grundtrygghet. Här skiljer vi oss alltså åt.

Vi vill pröva utformningen av självrisker och andra incitament i ljuset av praktiska erfarenheter och ny forskning. Det gäller inte minst

Prot. 1994/95:13
21 oktober

Allmänpolitisk debatt

Socialpolitik m.m.

arbetslöshetsförsäkringen. Jag skulle gärna vilja att statsrådet kommenterar detta.

Det finns ett område som vi inte har belyst särskilt mycket. Det handlar om medel för att en tryggad ålderdom skall uppnås. Ett sådant medel är att de äldre skall ha rätt till särskilt boende inom en fix tid. De skall inte behöva vänta. Vi har talat om sex månader. Vi tycker att man skall ha rätt till rimliga avgifter på sjukhem. Maken eller sambon skall inte behöva flytta eller fara illa på grund av att det är för dyrt att bo på sjukhem. Man skall ha rätt till trygghetslarm, rätt till en egen husläkare och rätt att välja olika boendeformer. Det skall finnas en mångfald. Ett boende som passar en person kanske inte passar en annan.

Daniel Tarschys brukar tala om sitt Beatlesro som en symbol för hans önskemål om hur han vill bo när han blir gammal.

Anf. 11 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Anna Hedborg talade brett om den socialdemokratiska välfärdspolitiken. Det är bra att hon visar vad grunden är.

Mycket av detta var naturligtvis redan känt av oss andra. Jag hade önskat få svar på några av de frågor som jag och flera andra har ställt. Jag hoppas i stället att vi får konkreta förslag på riksdagens bord inom en snar framtid.

Anna Hedborg krävde respekt även för socialdemokratiska hjärtefrågor. Den har jag. Jag tror att vi delar många av dessa hjärtefrågor. Det var just därför jag tog upp frågan om kommunernas ekonomi. Vi har ju i valrörelsen tillsammans varit ute och kritiserat den kraftiga nedskärning som har skett ute i kommunerna. Man har skurit ned på barnomsorgen, äldreomsorgen och handikappområdet. Vi har gemensamt sagt att vi inte accepterar det. Därför förväntar jag mig att Socialdemokraterna har en plan, dels för hur man skall stoppa avskedandena ute i kommunerna, dels för hur man återigen skall kunna höja nivån på insatserna. Jag hoppas att Socialdemokraterna återkommer med den hjärtefrågan snart.

Fru talman! Inger Davidson ägnade sig åt familjepolitiken. Det är ett område som är väl så viktigt att tala om, inte bara i den här debatten utan i flera debatter.

Kds värnar om familjen och om barnens framtid. Därför förstår jag inte hur man kan hänga upp sig på vårdnadsbidraget, som om det skulle vara allena saliggörande.

Inger Davidson tog upp att många tvingas lämna sina barn på dagis och att det blir en lång arbetsdag för barnen. Varför har ni inte stött vårt förslag om sex timmars arbetsdag, om ni värnar om att man i familjerna skall ha möjlighet att få mer tid tillsammans? Då skulle man komma ifrån en del av dessa problem. Jag tror inte att det finns någon förälder till en ettåring som är intresserad av att ha sitt barn på daghem 8–10 timmar om dagen. Det är en nödlösning för dem som inte klarar ekonomin på något annat sätt.

Roland Larsson tar upp frågan om rättvisa i systemet. Jag vill upp-
repa det som Vänsterpartiet har sagt. Vi ser inte vårdnadsbidraget som

en rättvis reform. Man utgår inte från om det finns behov eller inte. Vårnadsbidraget utgår till dem som i många fall har det väldigt gott ställt. Andra ensamstående föräldrar kan inte utnyttja det därför att de är tvungna att arbeta heltid. Jag kan alltså inte se vårnadsbidraget som en rättvisereform.

Jag undrar också hur ni ser på jämställdheten. Roland Larsson säger att det när det gäller sjukförsäkringar bara skall finnas en grundtrygghet. Vi vet att många män inte skulle vara föräldralediga i så fall. Hur går det med sjukförsäkringen?

Flera har tagit upp frågan om hur man skall kunna kapa toppen. Både Centern och Miljöpartiet var inne på det. Vi tror att det är en farlig lösning. Det öppnar för privata försäkringar på ett brett fält. Man överger den allmänna generella välfärdsmodellen. När det gäller exempelvis sjukförsäkringen har vi angett att man bör kunna sänka taket. Annars har man ingen chans att höja underifrån. Det ser vi som en möjlighet.

Gullan Lindblad säger att pengarna är slut och att vi har problem. Vänsterpartiet har insett det för länge sedan, Gullan Lindblad. Just därför har vi inte krävt en rad nya kostnadskrävande reformer. Jag sade det i mitt första anförande. Jag pekade på några få områden.

Något som kostar är ersättningen för långtidssjukskrivna, men det kostar inte så särskilt mycket jämfört med hur det ser ut på en rad andra områden. Det är extremt orättvist att man har sänkt ersättningen till 70 %. Det måste till en förändring, Gullan Lindblad.

Självfallet måste vi få i gång en produktionsökning. Vi måste få en tillväxt. Det finns nämligen en rad andra reformer som är väldigt angelägna.

Till sist, Gullan Lindblad, skall jag ta upp frågan om en riksnorm. Varför kan vi inte ha det när det gäller socialbidragen? Vi har ju samma nivåer för sjukbidrag, sjukpenning, arbetslöshetsförsäkring och föräldrapenning över landet. Skall dessa bidrag också vara olika i t.ex. Stockholm och Vetlanda?

Anf. 12 RAGNHILD POHANKA (mp):

Fru talman! De nära sambanden mellan arbetsmarknaden, skolan, sjuk- och hälsovården och socialförsäkringarna blir uppenbara i en sådan här debatt. Den är allt för vittomfattande för en förmiddag. Egentligen hör också delar av flyktingpolitiken hit.

Vi har hoppat mellan många olika frågor. Det är viktigt att man ändå håller ihop dem på något sätt. Dessa frågor ligger så nära varandra att man inte kan annat än stiga över gränserna.

Det är viktigt att vi har människorna i centrum. Vi vill ha ett statsfinansierat socialt skydd med fina nätmaskor. Annars hamnar inte människan i centrum. Då ramlar hon undan. Frivilliga försäkringar kan aldrig ersätta generella socialförsäkringar.

Sedan tänkte jag tala om husläkarreformen. Dalamodellen är i och för sig inte Miljöpartiets favoritmodell, men med den har det blivit möjligt att helt fritt välja läkare. Detta skedde långt före husläkarre-

formen. Det har varit en alldeles utmärkt form som visar att det inte behöver finnas husläkare.

Det är märkligt att vårdnadsbidraget är den enda sociala fråga som intresserar kds. Andra partier har tagit upp en mängd viktiga frågor. Själv känner jag mig klart otillräcklig, eftersom jag bara hinner med en bråkdel av de viktiga frågorna.

Jag tycker att familjepolitiken är viktig. Jag tycker inte om vårdnadsbidraget, av olika skäl. Det måste finnas andra hjärtefrågor även för kds.

Vårt förslag om att man skall kunna vara dagbarnvårdare åt egna barn är ett bra komplement när det gäller att det skall finnas barnomsorg åt alla barn. Det är klart bättre än vårdnadsbidraget. Det ger den förälder som har dagbarnvårdarlön – för vård av egna och andras barn – sociala skyddsförmåner. Det ger ATP, semesterersättning, sjukersättning osv. Man kan också ha en halv dagbarnvårdarlön.

Jag vill än en gång betona frågan om allergisaneringen av byggnader. Det är så oerhört viktigt. Upp till hälften av alla barn som börjar skolan i dag har allergiska problem. Vi måste göra någonting åt detta. Vi har helt enkelt inte råd att vänta. Dessutom ger det en massa arbeten. Är det 30 % arbetslöshet inom byggsektorn? Kanske är den ännu högre. Detta skulle vara ett bra tillfälle att utnyttja dessa människor till någonting viktigt. En miljökonsekvensutredning skall göras inför byggandet av nya hus, dvs. man skall titta på trafik, buller, luft- och vattenkvalitet. Detta ger också möjligheter till nya arbetstillfällen.

Anf. 13 INGER DAVIDSON (kds):

Fru talman! Nej, Ragnhild Pohanka, detta är verkligen inte den enda socialpolitiska fråga vi intresserar oss för. Men jag bedömer att detta är den enda gången vi har chansen att få en ordentlig debatt om detta i kammaren innan Socialdemokraterna river upp beslutet. Jag hade hoppats på en debatt, även om det nu inte blev så.

Jag vill fortsätta att rikta mig till Ragnhild Pohanka ett tag. Hon säger att vårdnadsbidraget är en fickpeng, och hon undrar hur den kan hjälpa en arbetslös ensamstående mamma. Om mamman är arbetslös tror jag att 2 000 kr per månad kan vara ett bra tillskott till arbetslöshetsersättningen.

Däremot tycker jag Ragnhild Pohanka i övrigt har framfört en poäng. Konstruktionen kom att bli så att ensamstående mammor har haft svårt att utnyttja vårdnadsbidraget för att kunna skära ned på arbetstiden. Det var ju egentligen en av grundtankarna med reformen. Jag vill gärna vara med om att förändra 30-timmarsregeln. Men det är en helt annan sak än att hela systemet skulle vara orättvist.

Anna Hedborg säger att många frågor kommer att lösas på kommunal nivå. Det tycker jag låter lovande. Jag håller med om att kommunen ofta är den bästa platsen, eftersom den kommunala nivån ligger närmare människorna än den statliga. Då blir besluten ofta bättre.

Men Anna Hedborg vet lika väl som jag att lagstiftningen sätter gränser för vad kommunerna får och inte får göra. Det gäller inte minst på familjepolitikens område. Den barnomsorgslag som beslutades un-

der förra perioden kommer att vara kvar, men vårdnadsbidraget – som var den naturliga kopplingen till barnomsorgslagen – försvinner.

Kommunalt utformade vårdnadsbidrag är inte tillåtna i dag. Kommunallagen förbjuder sådana. Kan Anna Hedborg tänka sig att föreslå ändringar i den regeln i kommunallagen, så att den kommunala demokratin får blomstra även på det området? Då kanske vi får se helt nya lösningar, litet olika lösningar i olika kommuner. Det behöver inte vara någon nackdel.

På vilket sätt, Eva Zetterberg, är vårdnadsbidraget inte särskilt rättvist? Kan det system som vi tydligt skall återgå till anses rättvisa-re? Var ligger rättvisan för föräldrarna till de hundra tusen barn som innan vårdnadsbidraget infördes inte fick del av den subventionerade omsorgen? De kommer antagligen inte heller i framtiden att få del av omsorgen, därför att de bor på fel ställe eller har andra förhållanden som gör det omöjligt.

Hur vill Eva Zetterberg lösa problemet med finansieringen till kommunerna när barnomsorgslagen införs? Kommunförbundet har räknat ut att lagen kommer att kosta 3,4 miljarder kronor. Varifrån skall de pengarna tas? Vilka andra områden skall drabbas inom den kommunala sektorn som redan, mycket riktigt, har en kärv ekonomi?

Anf. 14 Statsrådet ANNA HEDBORG (s):

Fru talman! Den svenska socialförsäkringen omfattar en femtedel av BNP. Under en 15-årsperiod sedan 1980 har kostnaderna för socialförsäkringarna ökat med 90 miljarder kronor, eller 38 %. Det motsvarar 2,8 procentenheter av BNP. Under 70-talet var expansionstakten mer än dubbelt så hög. Mätt som andel av BNP ökade utgifterna med 6,5 procentenheter i förhållande till BNP från 1970 till 1980.

Statistiken ger således bilden av en kraftigt växande socialförsäkringssektor som tar en allt större del av de yrkesaktivas inkomster i anspråk. Det är också den bilden vi är vana vid i den politiska debatten. Men det är till stora delar en missvisande bild. En stor och växande del av transfereringar som betalas ut från de offentliga socialförsäkringssystemen kommer tillbaka i form av skatter. I synnerhet har pensionärernas skattebetalningar ökat kraftigt. Som mått på socialförsäkringarnas belastning i form av skatter och avgifter från medborgarna är det nettobetalingarna som är relevanta.

I den ESO-studie jag tidigare nämnde finns beräkningar av socialförsäkringens nettokostnader. Dessa beräkningar visar att det inte bara är nivån på utbetalningarna till hushållen som överskattats. Det riktigt intressanta är att utvecklingen över tiden ser så helt annorlunda ut när vi räknar netto efter skatt.

Ökningarna i de totala transfereringarna till hushållen under 1970- och 1980-talen, som brutto utgick till över 8 procentenheter av BNP, krymper till 3 procentenheter när vi beaktar skatteeffekterna. Räknat brutto har ökningen av pensionsutbetalningarna under 80-talet motsvarat en fjärdedel av BNP-tillväxten. Men efter skatt krymper siffran till en dryg tiondel.

Prot. 1994/95:13

21 oktober

Allmänpolitisk debatt

Socialpolitik m.m.

I själva verket var den andel av våra samlade inkomster, som omfördelades via de offentliga transfereringssystemen, i stort sett oförändrad från mitten av 70-talet ända fram till början av 90-talet. De senaste årens ekonomiska kris har dock kraftigt ökat transfereringarnas andel av inkomsterna.

Om man så vill kan man säga att det är under den borgerliga regeringstiden i början av 90-talet som transfereringarna netto börjar ta en allt större andel av våra samlade inkomster i anspråk för omfördelningen. Skälet till att transfereringsandelen börjat skjuta fart är mindre en explosion av utgifterna än en bedrövlig utveckling av inkomsterna. Återigen är det sysselsättningen och bristande inkomstutveckling som spökar.

Också jämförelsen med andra länder blir missvisande om vi inte beaktar skatterna. Som statistiken normalt presenteras ser det ut som om de offentliga budgetarna omfördelas minst 7 procentenheter mer av inkomsterna i Sverige än i Tyskland. Netto beräknat krymper skillnaden till mindre än 1 %. Det är trots att vi i Sverige har en större andel barn och gamla. Det finns starka principiella argument för att de inkomster man uppbär från socialförsäkringen skall behandlas skattemässigt på samma sätt som andra inkomster. Men det får inte leda oss till en felaktig föreställning om socialförsäkringarnas omfattning och utveckling.

Fru talman! Trots allt är det uppenbart att de utgiftsnedskärningar som är nödvändiga för att sanera statsfinanserna måste drabba även socialförsäkringen, eftersom den justerat för lågkonjunktur och räknat netto svarar för en fjärdedel av alla offentliga utgifter. Strategin måste vara att minimera försämringarna i villkoren för försäkringarna och i stället göra så mycket som möjligt för att så få som möjligt i aktiv ålder skall behöva utnyttja dem. Ju bättre vi lyckas med det senare desto säkrare kan vi vara på att klara det förra.

Men tyvärr gäller även det omvända. Om allt fler måste få sin försörjning redan i aktiva år av allt färre i arbete är det svårt att klara nivåer och villkor. Det finns en positiv strategi att minska arbetslösheten och arbeta för den aktiva socialförsäkringen. Den strategin vill jag göra till min och till den nya regeringens.

Anf. 15 GULLAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Nu har statsrådet Hedborg hållit två anföranden som har varit allmänt välvilliga och svepande. Men ingen av oss har fått några svar på våra frågor.

Jag hade några frågor som är övergripande och viktiga. Hur kommer det att gå med valfriheten? Skall vi gå tillbaka totalt till kommunala och landstingskommunala monopol igen? Där fick jag något svepande svar om att kommunerna får ordna det som de vill. Men era handlingar visar att ni är helt inne på en socialistisk väg. Det talas mycket vackert om arbete. Jag delar uppfattningen i mycket av det som har sagts. Men jag vill betona att allt arbete är viktigt, oavsett om det utförs som förvärvsarbete utanför hemmet eller i hemmet med egna barn. Jag delar kds syn därvidlag.

Men den socialistiska familjepolitiken emanerar från Alva Myrdal som säger: Det finns tydligen inom det husliga arbetet, både som husmor och som tjänare, fortfarande möjligheter för klena, imbecilla, indolenta och ambitionslösa eller i övrigt mindre väl rustade individer att stanna kvar och dra sig fram. Och detta har varit receptet för socialdemokratisk socialistisk familjepolitik.

Vi är säkert överens om mycket vad gäller socialförsäkringarna. Men det är sannerligen inte den borgerliga regeringens fel att socialförsäkringssystemet urartade. Låt mig erinra om att hösten 1990 var det stort kaos i riksdagen. Allan Larsson försökte få till stånd en del besparingar. I mars 1991 klarade vi i socialförsäkringsutskottet det. Över en natt gjordes svenska folket 25 % friskare genom att det minskades ned i en del försäkringar. Försäkringarna hade urartat så mycket att det lönade sig bättre att vara sjukskriven än att jobba. T.o.m. de fackliga organisationerna protesterade till slut. Detta var inte borgerlig politik; det var socialdemokratisk sådan!

Anf. 16 ROLAND LARSSON (c):

Fru talman! Statsrådet återfaller till sin tidigare yrkesroll som ekonom. Det var i och för sig intressant det som Anna Hedborg redovisade, men det ger inte några bevis för att det system som vi har inte håller. Det är ju tvärtom så att inkomsterna till systemet har minskat med anledning av lågkonjunkturen, vilket Anna Hedborg också bekräftade. Inkomster som minskar eller utgifter som ökar är ju lika illa. Slutsatsen blir ju ändå att det system som vi haft, och fortfarande har, inte hade hållit i den nedgång i ekonomin som nu har varit. Och sådana nedgångar kan vi räkna med kommer även i framtiden.

Fru talman! Socialdemokraterna står under denna mandatperiod inför ett vägval. Det gäller såväl på detta område som på andra områden i politiken. Antingen söker man stöd mot vänster, mot återställarpolitik, mot överbud och mot verklighetsfrämmande finansieringar. Eller så vänder man sig mot mitten, mot fortsatt förändring av system och mot fortsatt reformering – naturligtvis med hänsyn till att Socialdemokraterna vunnit valet och självfallet i första hand måste utgå från vad väljarna sagt – med en dialog med mittenpartierna.

Om man gör det måste man vara beredd att föra en dialog om reformeringen av socialförsäkringssystemet, om valfriheten inom vården och om stödet till barnfamiljerna. Men om man inte är beredd att föra den dialogen, undrar jag vad som återstår att föra dialog om med mittenpartierna. Om inte husläkarsystemet kan diskuteras, om inte vårdnadsbidraget kan diskuteras och om inte socialförsäkringssystemet kan diskuteras, vad återstår för Socialdemokraterna i detta vägval?

Anf. 17 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Fru talman! Dagens debatt har rört sig över ett mycket brett fält, med vissa djupdykningar. Rader av frågor har vi inte fått svar på. Men det kanske vi får när statsrådet är mer varm i kläderna.

Det som vi i Folkpartiet liberalerna är angelägna om är att det arv som vi lämnade efter oss i Socialdepartementet inte förfuskas. Det är

viktigt att det glömda Sverige och välfärd med valfrihet inte kommer bort för de stora gruppernas önskemål.

Barnkonto var något som Folkpartiet liberalerna förde fram under valrörelsen 1991. Det är inte oproblematiskt, men det är bra att Centern tar upp frågan. Men det viktiga är att man får ett system där det fortfarande lönar sig att arbeta. Vi i Folkpartiet liberalerna fastnade i att det kunde bli en hemmafrufälla. Roland Larsson nämnde just att vi haft delade meningar om vad vårdnadsbidraget skulle kunna leda till. Men det är viktigt att vi här i riksdagen i fortsättningen får koncentrera debatten mer till vissa områden, så att vi mer kan gå in på hur just familjepolitiken, äldreomsorgen osv. bäst kan finansieras. I dag har vi mest åkt rullskridskor mellan olika områden.

Anf. 18 EVA ZETTERBERG (v) replik:

Fru talman! Anna Hedborg tar återigen upp frågan om arbetets betydelse för att man skall kunna behålla en välfärd. På den punkten är vi alla överens, tror jag. Vi måste få ned arbetslösheten, vi måste kunna satsa de pengar vi har i välfärdssystemet på just välfärd, inte på att betala ut arbetslöshetsersättning. Arbete är grunden för hela det svenska samhället.

Men vi måste också gå vidare med de andra frågor som här har ställts. Inger Davidson frågar hur vi i Vänsterpartiet skall finansiera barnomsorgslagen. Vänsterpartiet var det enda parti som under förra mandatperioden lade fram ett förslag om hur kommunernas ekonomi skulle stärkas genom en s.k. kommunakut. Det finns säkert fler sätt att göra detta på. Men vi var det enda parti som i valrörelsen och i vår ekonomiska motion lade fram sådana konkreta förslag.

Jag har däremot inte fått svar på min fråga om sex timmars arbetsdag.

Det är fantastiskt att Gullan Lindblad, i dag, år 1994, måste dra till med att nämna Alva Myrdal i en socialpolitisk debatt. Det visar på bristen på argument i dagens debatt från Socialdemokrater och Moderater.

Fru talman! Till slut vill jag komma till en fråga som vi över huvud taget inte hunnit diskutera, men som borde vara den stora frågan i dag. Frågan var delvis uppe till debatt häromkvällen med invandrarministern Leif Blomberg och Juan Fonseca, nämligen integreringen av flyktingar och invandrare i vårt samhälle. Det här är vår stora samhällsbomb. Hittills har vi inte på något särskilt bra sätt lyckats åtgärda det, och vi måste med kraft ta itu med det. Leif Blomberg hade inga konkreta förslag att komma med. Men både regering och riksdag måste tillsammans med kommuner och landsting återkomma med konkreta förslag om hur vi skall kunna skapa fler jobb för invandrare och hur det sociala systemet skall kunna utformas för ett brett deltagande, i stället för att vidmakthålla de klyftor som redan i dag finns mellan oss som är födda i Sverige och dem som invandrat till Sverige. Den frågan måste vi ta itu med på ett helt annat sätt än vi lyckats med hittills. Jag beklagar att denna debatt inte kunnat ägnas mer åt den frågan.

Anf. 19 INGER DAVIDSON (kds):

Fru talman! Anna Hedborg vägrar att ens diskutera någon annan modell än den som hennes parti vill ha. Det är bara att beklaga. Men jag kan ha viss förståelse för det, eftersom det antagligen är bäst att ligga så tyst som möjligt i denna fråga, så att reformen kan avskaffas i så stor tysthet som möjligt.

I regeringsförklaringen står att barnens behov och rättigheter skall ställas i första rummet. Men hur skall det genomföras om föräldrarna inte har någon valfrihet? Det finns ju nästan lika många olika behov som det finns barn; det är ju sanningen.

Vårdnadsbidraget ligger i dag maximalt på 24 000 kr. Vad vill Anna Hedborg säga till de 167 185 familjer som utnyttjar vårdnadsbidraget, därför att de själva valt att ordna barnomsorgen på ett annat sätt, ett sätt som de tycker är bättre?. Men om det inte finns, skulle dessa familjer behöva dagisplats som kostar ca 80 000 kr. De kommer knappast att falla för argument som att detta är en nödvändig besparing på grund av det svåra ekonomiska läget.

Visserligen kan avskaffandet av vårdnadsbidraget ge en kortsiktigt positiv effekt på statsbudgeten; det håller jag med om. Men den innebär samtidigt att utgifterna ökar för den totala offentliga sektorn. Det gäller även om man tar hänsyn till skatteeffekter som uppstår av att den som arbetar utanför hemmet ger staten högre skatteinkomster än den som får vårdnadsbidrag och som eventuellt arbetar helt eller delvis hemma under något år.

Föräldrarna vet detta, och de kräver svar på varför de skall acceptera att minska på sitt blygsamma bidrag, trots att det inte ger samhällsekonomin som helhet någon förbättring.

Anf. 20 Statsrådet ANNA HEDBORG (s):

Herr talman! Det har varit mycket tal om valfrihet här i riksdagen i dag, och i samhället i allmänhet under några år. Valfrihet är sannerligen viktigt. Men ofta talar man om valfrihet som något mycket mindre än det som egentligen är på dagordningen.

Valfrihet i välfärdspolitiken handlar ju egentligen om ingenting mindre än frihet att välja sina egna livsprojekt, att bestämma över sin egen tillvaro, att styra sitt liv. Det handlar om att få välja utbildning och yrkesbana, var man vill bo, hur man vill bo, med vem man vill leva, hur man vill leva.

Visst är det viktigt att få välja läkare själv och få möjlighet att välja skola och dagis för sina barn. Särskilt om man är missnöjd med kvaliteten eller har kommit på kant med någon av dem man har blivit beroende av är det viktigt att kunna gå någon annanstans.

Men låt oss inte glömma det stora för det som ändå är litet mindre. Först kommer ändå, för den sanna valfriheten, de verkligt grundläggande tingen. Valmöjligheter är mycket, men grundläggande är ändå att det finns bra arbeten för alla, att det finns åtminstone ett bra dagis i närheten av alla barn, att det finns åtminstone en skola som är bra i närheten av alla barn, att det finns äldreomsorg och sjukvård av hög kvalitet som är tillgänglig var man än bor och vem man än är.

Prot. 1994/95:13

21 oktober

Allmänpolitisk debatt

Socialpolitik m.m.

Låt oss inte göra valfrihetsbegreppet till något mera uttunnat och smalt marknadsmässigt än vad det är. Först när alla har någorlunda lika chanser kan man tala om att det finns en verklig valfrihet.

Då kommer också allt fler att vilja ha och och försvara rätten att välja doktor och dagis och skola och en del annat som också kan vara mycket viktigt, så länge inte någras val inkräktar på allas frihet.

Anf. 21 LISELOTTE WÄGÖ (m):

Herr talman! Jag skall i mitt inlägg här i dag i kammaren enbart koncentrera mig på hälso- och sjukvården. Den frågan har debatterats litet här i dag.

Mycket tyder på att det samhällsekonomiska utrymmet för hälso- och sjukvården kommer att vara begränsat under de närmaste åren. I det perspektivet och av många andra skäl så är det självklart viktigt att de resurser som ställs till förfogande utnyttjas på allra bästa sätt. Vi måste ställa allt högre krav på effektivisering av verksamheten för att kunna finansiera ny teknik och nya behov.

Nya, effektiva behandlings- och operationsmetoder gör att man behöver minska antalet vårdplatser på sjukhusen. Detta arbete har i sig redan påbörjats. Man kan konstatera att sedan 1980 har faktiskt drygt 25 % av vårdplatserna inom den medicinska och kirurgiska korttidsvården tagits bort.

Två frågor i svensk sjukvård borde därför ha hög prioritet, nämligen sjukvårdens framtida finansiering och dess struktur eller, tydligare uttryckt, landstingens framtida roll.

Går det att reformera ett system som i allt väsentligt är utformat som ett planhushållningssystem eller en kommandoekonomi? Ja, herr talman, självklart går det, men då måste man också veta vad man vill göra.

Genom att ge stort utrymme för valfrihet och konkurrens kan man faktiskt finna både organisationsformer och finansieringslösningar. Det är därför angeläget att den socialdemokratiska regeringen inte upphäver de beslut som riksdagen fattat när det gäller den ökade valfriheten i vården.

Det är också angeläget att det viktiga arbete som bedrivits inom ramen för hälso- och sjukvårdsutredningen, HSU 2000, kan fortsätta, om än med nya direktiv.

Vi moderater vill ha en god hälso- och sjukvård som omfattar alla. Vi vill ha en ökad valfrihet i vården. Vi vill ha en god balans mellan offentlig och privat vård.

I dag har vi i stort sett en monopoliserad sjukvård, och så kan vi inte ha det fortsättningsvis. Jag är övertygad om att så vill svenska folket inte heller ha det. Man vill som patient välja. Man vill veta vad man får för pengarna.

Genom åren har också kraven på sjukvården förändrats. Patienten har blivit medveten. Man vill själv bestämma, inte bara tacka och emot det som bjuds.

Detta är en utomordentligt viktig och bra utveckling. Men då måste också sjukvårdsstrukturen och finansieringen anpassas så att den motsvarar de krav som ställs.

Det finns två viktiga hörnstenar i den svenska sjukvården. Det är att vården skall ges på lika villkor till hela befolkningen och vara av god kvalitet samt att kostnaderna skall finansieras solidariskt av medborgarna.

Vi moderater vill ersätta nuvarande landstingsskatt med en obligatorisk sjukvårdsförsäkring som finansierar sjukvården, men som administreras helt fristående från ägare och driftansvariga för olika sjukvårdsenheter. På det sättet ges utrymme för alternativa ägare och driftformer. En reell konkurrenssituation skapas, vilket innebär att patienten får bättre förutsättningar att välja den vårdgivare man efterfrågar. Det innebär att patientens ställning stärks och vi får en entydig och tydlig användning av sjukvårdsavgifterna, nämligen att de skall gå till sjukvården. Vi får också rättvisa över hela landet eftersom nuvarande landstingsskatt skulle ersättas med en enda, riksomfattande sjukvårdsförsäkring.

Utöver finansieringen har jag alltså tidigare nämnt också sjukvårdens strukturproblem. Behovet av vårdplatser har förändrats dels på grund av förändringar i sjukdomspanoramat, dels på grund av förändringar i den medicinska teknologin. Det senare skall vi vara tacksamma för, nämligen att vi i Sverige har haft förmåga att ta till oss den, vilket också gör att svensk sjukvård är av erkänt hög kvalitet.

Vinsterna av den här utvecklingen har vi emellertid inte tagit hem ännu. Sjukvårdens struktur har inte anpassats till situationen.

Det förtjänar att upprepas: Styrkan i svensk sjukvård är att den är offentligt och solidariskt finansierad och att vi har kunnat tillgodogöra oss den nya tekniken. Men den nya teknologin kostar pengar. Därför måste vi också finna nya former.

Det har varit dåligt med svar här i kammaren i dag. Det beklagar jag. Jag tycker att man kan kräva svar på dessa viktiga frågor i en allmänpolitisk debatt. Men jag förtröttas inte. Jag tänker ställa följande frågor till företrädare för Socialdemokraterna:

Hur skall hälso- och sjukvården i framtiden finansieras?

Hur vill ni ge patienten möjlighet att välja?

Vilka besked vill ni ge de privatpraktiserande läkare och sjukgymnaster som har etablerat sig i dag?

Vilka besked vill ni ge till de vårdgivare som har för avsikt att etablera sig fritt? Kan de som har verksamhet i dag fortsätta med den? Kommer det att finnas möjligheter för fri etablering?

Till sist: Vad händer med HSU 2000? Jag och, tror jag, även svenska folket och inte minst personal inom svensk sjukvård skulle vara tacksamma för svar på dessa frågor i dagens debatt.

Anf. 22 KERSTIN HEINEMANN (fp):

Herr talman! Fru statsråd! Jag tänker ägna mig åt en hjärtefråga för Folkpartiet: husläkarfrågan. En ökad satsning på vården utanför sjukhus och på allmänläkarsidan föreslogs redan i en öppenvårdsutredning

Prot. 1994/95:13
21 oktober

Allmänpolitisk debatt

Socialpolitik m.m.

1948. Frågan har sedan återkommit i den politiska debatten och i olika utredningar och propositioner.

En kraftig utbyggnad av vårdcentraler har skett ute i landstingen. Lokaler har funnits, men vården har inte fungerat. Det har varit svårt att rekrytera läkare, vakanser har varit vanliga. Detta har lett till att patienterna har fått vänta länge på att få komma till en läkare och alltför sällan fått träffa samma läkare vid upprepade besök. Bristen på tillgänglighet och kontinuitet har varit huvudproblemet. Dessutom har det varit nästan omöjligt för den enskilde att kunna välja den läkare som man vill gå till.

Sedan den 1 januari i år ger husläkarlagen alla rätt att välja sin egen läkare. Krav ställs i lagen på vad läkaren har för skyldigheter gentemot patienten, vilket tidigare inte har varit så preciserat. Detta är oerhört viktigt för att stärka patientens ställning. Först när man vet vilka rättigheter man har kan man också ställa krav.

För Folkpartiet liberalerna är husläkarreformen en viktig reform för att stärka patientens ställning och för att göra primärvården till den bas i sjukvården som de allra flesta är överens om att den skall vara. I september i år publicerades en intervjuundersökning, Allmänheten och husläkarreformen, som husläkardelegationen hade uppdragit åt SCB att göra. Intervjuundersökningen riktade sig till invånare i sex områden, där husläkarreformen hade varit i funktion i minst sex månader. Av undersökningen framgår att 87 % av de tillfrågade hade en husläkare. Detta är en fantastisk siffra med tanke på den korta tid som har förflutit. Av dessa 87 % angav 79 % att de hade besökt sin husläkare minst en gång under 1994. De allra flesta uppgav också att de i första hand kommer att vända sig till sin husläkare när det gäller sjukdom som inte är akut.

Detta visar mycket klart att intentionerna i husläkarreformen på denna korta tid har förverkligats: att patienten själv skall få välja en läkare, att patienten skall känna förtroende för denne och att patienten vänder sig dit när han eller hon blir sjuk.

Bristen på allmänläkare har ju varit ett stort problem, men också detta är nu löst. Det är bara i några få undantagsfall som det inte finns tillräckligt med läkare, detta trots att många läkare i dag har ansvar för färre patienter än tidigare.

De enskilda landstingen har haft frihet att utforma den övriga primärvården efter lokala behov. Därför ser det också olika ut i olika delar av landet, och så skall det också vara. I vissa landsting har det dock uppstått problem, medan det i andra landsting fungerar bra. Men de problem som har uppstått går att avhjälpa på lokal nivå utan att husläkarlagen behöver rivas upp.

Husläkarlagen har sammanfattningsvis gett människor den primärvård som har efterlysts i årtionden; en primärvård som karakteriseras av lättillgänglighet, närhet, kontinuitet, valfrihet, helhetssyn och kvalitet, allt för att stärka patientens ställning. Detta vill den socialdemokratiska regeringen nu riva upp, trots att man i regeringsförklaringen säger att man vill stärka patientens ställning och att i detta ingår den självklara rätten att kunna välja läkare.

Varför riva upp det som nyligen har börjat verka till patienternas fromma? Varför utsätta primärvårdens personal för en förändring igen efter bara ett år? Det är svårt att förstå för mig som landstingspolitiker och säkert ännu svårare att förstå för dem som nu antligen har fått sin egen husläkare och är nöjda med detta. Har valfriheten blivit för stor? Har landstingets makt minskat för mycket? Att avskaffa husläkarlagen verkar mer handla om politisk prestige än omtanke om patienterna.

Av regeringsförklaringen framgår inte hur primärvården skall se ut i framtiden. Etableringen av specialistläkare skall upphöra. De husläkare som i dag inte är anställda av sjukvårdshuvudmannen hör ju också till de specialistläkare som inte skall få etablera sig fritt i framtiden.

Det finns minst två stora frågetecken inför framtiden: Hur skall primärvården se ut, och vad händer med de husläkare som i dag inte är anställda av sjukvårdshuvudmännen? Det är besked i dessa frågor från den socialdemokratiska regeringen som många med stor oro väntar på i dag.

Anf. 23 Statsrådet ANNA HEDBORG (s):

Herr talman! Det är mycket viktigt för landstingens ekonomi att frågan om fri etablering löses på ett litet annat sätt. Husläkarlagen brukar göras till en fråga om patientens valfrihet. På den punkten finns det egentligen inga delade meningar. Den valfriheten skall bestå. Men det som krånglar till landstingens verksamhet och ekonomi – därtill alldeles i onödan, eftersom de är förmögna att ta ansvar för verksamheten – är den producentinriktade lagstiftning som finns, inte för patienternas skull utan för att läkarna skall kunna etablera sig.

På den punkten kommer det att göras ändringar relativt snart. Den frågan kommer rent konkret att tas upp inom kort. Den fria etableringsrätten har blivit mycket dyr, särskilt vad gäller specialistläkare. Kostnaderna rusar i väg vad gäller både läkarna och inte minst sjukgymnasterna. Något bör göras åt detta i nuvarande ekonomiska läge.

Anf. 24 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Herr talman! Det var ett bra besked att vi snart skall få se ett förslag på bordet. Husläkaren, som också är specialistläkare, kostar faktiskt inte mer än vad en landstingsanställd läkare kostar, eftersom ersättningen utgår utifrån det antal patienter som läkaren har. Jag förstår inte riktigt varför man slår ihop frågan om husläkarnas fria etableringsrätt med det som gäller övriga specialistläkare. Det är en viktig valfrihetsfråga för den enskilde att kunna välja en annan läkare än en landstingsanställd.

Anf. 25 THOMAS JULIN (mp):

Herr talman! En god vård vill de flesta ha. Det är därför med stor oro vi har följt utvecklingen inom vården de senaste åren. Statsbidragen till landstingen har minskat kraftigt, först under den socialdemokratiska regeringen och sedan ytterligare under den borgerliga regeringen. Det har medfört märkbara nedskärningar inom vården med en

minskad omvårdnad som följd. Det har hävdats att vi i Sverige inte har råd att satsa så mycket på vård som vi tidigare gjort.

Med de argumenten har neddragningarna fortsatt även efter det att smärtgränsen nåtts. Personalen har många gånger fått arbeta under helt oacceptabla förhållanden, och patienter har i större utsträckning fått nöja sig med en plats i korridoren.

Värst har det varit på medicinavdelningarna, där ofta äldre människor fått ligga i korridoren, i ett sköljrum eller i ett dagrum. Det är inte acceptabelt att dessa patienter skall behöva sköta sina toalettbestyr inför mer eller mindre öppen ridå. Det här är ett av de priser vi får betala för neddragningarna av statsbidrag till landstingen. På vissa ställen har korridorvården blivit regel i stället för undantag.

Att spara inom vården betyder i dagsläget nästan alltid en minskning av personal. Man sparar lokalt men får betala centralt. De arbetslösa skall ju ändå betalas med offentliga medel. Duglig personal har flyttats från den offentliga sektorns viktiga och nyttiga del till samma sektors improduktiva och nedbrytande del, arbetslöshetskön.

Besparingarna har även medfört att flera av landets små sjukhus lever under hotet av dessa ständiga neddragningar, och de politiker som ute i landet så ofta talar om valfrihet glömmar sina vackra löften och kör över medborgarna.

Ett bra exempel är Söderhamns sjukhus, där i stort sett hela kommunen ställde upp för sitt sjukhus. Man ville vara med och prioritera det som man ansåg vara viktigast att ha kvar, nämligen akutverksamheten. Men de politiker som så ofta talar om lyhördhet lyssnade inte på befolkningen utan fattade över dess huvuden beslut om neddragning. Det är minskningarna av statsbidragen som orsakar dessa neddragningar.

Vi i miljöpartiet är inte motståndare till att man gör verksamheter inom vården effektivare, men den effektivitetsvinst som görs bör användas till att höja omvårdnaden samt minska värdköerna i stället för att skapa ytterligare arbetslöshet.

Herr talman! I valrörelsen för vår nuvarande statsminister runt i landet och talade om att vårdpersonalen gör ett viktigt arbete, att den är närande och inte tärande, och det lät bra. Men de vackra orden hjälper inte om inte landstingen tillförs mer pengar, och något löfte härom har vi inte fått.

Visserligen sade statsministern i regeringsförklaringen att det är arbetslösheten som är det stora slöseriet, mänskligt och socialt, men även samhällsekonomiskt och statsfinansiellt. Men kommer regeringen att bromsa den pågående nedskärningen inom vården? Vi vet inte än, men vi hoppas det.

Men risken finns även att olyckan är framme och vi får ett ja till EU. Då går det inte att betala den stora avgiften ur budgeten utan att ytterligare stora neddragningar måste göras i bidragen till landsting och kommuner. Det kommer att svida i skinnet, och det är kvinnor inom vård och omsorg som kommer att bli förlorare.

I Miljöpartiet anser vi att hälso- och sjukvården måste få förstärkt statligt stöd, och det finns olika möjligheter till det. Eftersom vi i lik-

het med en stor del av svenska folket anser att det är viktigt med en ekonomisk förstärkning till vården, är vi beredda att diskutera alla de förslag som ni andra har.

Ett förslag vi själva vill tillföra debatten är förslaget att de som orsakar vård skall vara med och bidra till finansiering av vården. I första hand tänker vi då på trafiken, kemikalierna, alkoholen och tobaken.

En förstärkning av hälso- och sjukvård kan även ske genom omfördelning i budgeten. Men det är svårare med tanke på det ekonomiska läge vi har i dag.

Något måste i alla fall göras. Vi kan inte passivt se på hur vården amputeras bit för bit. Lyssna på svenska folket! Man prioriterar god vård och är beredd att betala. Vi har råd med den vård svenska folket vill ha.

Anf. 26 LISELOTTE WÅGÖ (m) replik:

Herr talman! När jag lyssnar på Thomas Julins inlägg låter det ungefär som en braskande "Expressen-release" om att det nu är eländes elände i svensk sjukvård. Jag delar inte den uppfattningen.

Det är självklart att det kan inträffa saker och ting som gör att människor av olika anledningar ett dygn eller två tvingas ligga i en korridor eller ett sköljrum, men det är inte legio i svensk sjukvård. Vi har en helt annan uppfattning när det gäller svensk sjukvård.

Jag tycker att det är allvarligt att föra ut denna typ av missuppfattningar i Sveriges riksdags kammare. Jag tycker faktiskt att det är litet oansvarigt.

Vi behöver möjligtvis mer pengar till vissa sektorer inom svensk sjukvård, men att mer pengar till sjukvården skulle lösa de fundamentala stora problem som finns i svensk sjukvård är också en chimär. Man måste angripa strukturen och finansieringssystemet från grunden, som jag anförde i mitt inlägg.

Jag kan också konstatera att jag inte har fått några svar på de frågor som jag ställde i mitt inledningsanförande. Det blir uppenbarligen inga, för nu kan jag konstatera att statsrådet Hedborg har lämnat kammaren.

Anf. 27 THOMAS JULIN (mp) replik:

Herr talman! Jag utgår från den erfarenhet jag har, Liselotte Wågö. Jag har besökt flera sjukhus. Jag har även blivit uppringd och ombedd att besöka sjukhus. Det har beskrivits så här: "Kom och hälsa på oss! Vi har rena fältsjukhuset här."

Anf. 28 LISELOTTE WÅGÖ (m) replik:

Herr talman! Jag förnekar inte att det kan inträffa enstaka incidenter, Thomas Julin, men att det skulle vara legio i svensk sjukvård – att den skulle vara så usel att människor i gemen vårdas ute i våra sjukhusko ridorer – vägrar jag att acceptera. Det är ingen riktig verklighetsskildring. Det ser inte ut på det sättet i Sverige i dag.

Vi är omvittnat duktiga på sjukvård i Sverige, och vi har goda resurser, men vi har ett dåligt resursutnyttjande om man ser generellt

Prot. 1994/95:13
21 oktober

Allmänpolitisk debatt

Socialpolitik m.m.

över hela verksamheten. Därför är det så utomordentligt viktigt att man gör en rejäl översyn av det svenska sjukvårdssystemet för att hitta en effektiv struktur inom ramen för de resurser som vi har i dag.

Jag är faktiskt inte övertygad om att de resurser vi har i dag är stabila och att vi kan räkna med att ha kvar de resurserna under hela 90-talet. Det sade jag också i mitt inledningsanförande. Det kanske kommer att krävas kraftiga besparingar även i denna sektor, och då måste vi också ha en beredskap för att kunna göra det.

Anf. 29 THOMAS JULIN (mp) replik:

Herr talman! Jag har följt upp ämnet på ett bra sätt, tycker jag. Lisselotte Wågö må ha sin uppfattning, och jag må ha min.

Som jag sade i mitt anförande tycker jag att det är bra att man effektiviserar, men man kan inte fortsätta hur länge som helst. Jag anser att man har passerat smärtgränsen i dag. Det är inte bara jag som anser det; jag vet att det är många inom vårdsektorn som anser samma sak.

Anf. 30 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Statsrådet Anna Hedborg sjöng valfrihetens lov i samband med en replik hon hade. Jag tycker att det är ganska märkligt. Samtidigt som hon pekade på att valfriheten är grundläggande när det gäller arbete, skola och barnomsorg har man etablerat Rivningsfirma Carlsson, Thalén & Hedborg i regeringskansliet. Det gäller att avveckla och riva ned valfriheten på väldigt många områden.

Statsrådet Hedborg hade kanske så bråttom att ytterligare etablera denna rivningsfirma att hon inte hade tid att sitta kvar i kammaren under den socialpolitiska debatten. Det beklagar jag i och för sig.

Jag tycker att det är mycket mycket allvarligt att människor från politiskt håll får höra tal om valfrihet samtidigt som de vet att politiska frågor drivs i rakt motsatt riktning. Detta skapar politikerförakt. Det går inte bara att leva på det politiska uttrycket "valfrihet". Man måste faktiskt klä valfriheten med ett innehåll. Det är det som den socialistiska regeringen inte vill göra.

Jag skall huvudsakligen ägna mig åt familjepolitiken under detta korta anförande. Jag konstaterar att man i den socialdemokratiska regeringsförklaringen inte nämner värdet av familjen. Detta visar vilken syn man inom socialdemokratien har på familjen och vilket värde man ger familjen i sig.

Vilken är familjens roll i det moderna samhället? Den frågan har man ställt sig i alla tider. Alla gånger frågan har ställts har just det samhälle man då levte i varit modernt och aktuellt. När Alva och Gunnar Myrdal skrev sina teser, de som Gullan Lindblad hänvisade till tidigare, var det utifrån det moderna samhällets syn på familjen som man skapade denna rappakalja.

Hur är det i dag? I dag står vi också inför det moderna samhällets syn på familjen, och det är utifrån dagens moderna samhälles syn på familjen som Socialdemokraterna vill riva ned valfriheten.

Konflikten mellan stat, samhälle och politik å en sidan och familjen å andra sidan är ideologiskt betingad. Från Moderata samlingspartiets

sida står vi alltid för familjeidealet. Den lilla världens styrka är faktiskt tryggheten för den enskilde individen. Det är därför vi alltid har hävdad familjens vikt som institution och värnat dess styrka och värde i samhället.

Det är socialismens idéer som skapat denna värdekonflikt i relation till det naturliga värdet som skall ligga hos familjen. Jag skulle kunna travestera Hamlet: Att styra eller underlätta, det är frågan. Socialdemokraterna vill styra.

Vi har fått en ökad valfrihet i familjepolitiken, och nu är det som vi moderater ser det väldigt viktigt att gå vidare när de gäller att skapa valfrihet.

Vi måste se upp till familjeidealet. Vi måste se upp till fars- och morsidealet.

Jag lyssnade i går kväll på en debatt i TV där en polis från Norrmalmspolisens ungdomssektion menade att fadersidealet på nytt måste komma till uttryck i det svenska samhället. Det var brist på fadersideal som skapade våld och våldstankar och desillusionerade väldigt många unga grabbar.

Det är så vi måste arbeta när vi som politiker skall underlätta för föräldrar. Vi skall inte ge de felaktiga signaler som den socialdemokratiska och socialistiska familjepolitiken ger. Den ger felaktiga signaler psykologiskt. Den ger felaktiga signaler faktiskt, genom de beslut man är på väg att fatta.

Varför misstror ni socialdemokrater familjen? Ni kan bevisa motsatsen genom att inte lägga fram ett förslag som innebär ett slopande av vårdnadsbidragen.

Vi måste slå vakt om valfriheten. Vi måste slå vakt om rättvisan. Det kan vi göra genom att behålla den familjepolitik som den borgerliga regeringen har lagt grunden till. Vi kan bygga vidare på den.

Nu skall jag ställa en fråga till det frånvarande statsrådet. Hur blir det när det gäller lex Pysslingen? Skall den socialdemokratiska regeringen avskaffa valfriheten när det gäller att välja olika dagis och ge det kommunala skyldigheten att betala en viss del av kostnaderna för detta?

Vi kräver besked. Det är inte bara så att vi som ledamöter skall ställa frågor. Vi är vana vid att från statsrådsbänken få besked. Det är ju därför som statsråden är i kammaren. I dag har det inte varit mycket till besked.

Min vädjan till socialdemokraterna är: Låt förnuftet segra. Visa att ni över huvud taget har något intresse av samarbete. Det första beviset på detta på det sociala området är: Lägg i så fall inte fram en proposition som innebär avskaffande av vårdnadsbidraget.

Anf. 31 RIGMOR AHLSTEDT (c):

Herr talman! Det finns två områden som jag speciellt fastnat för i Ingvar Carlssons regeringsförklaring.

Det ena området finner man under rubriken Den andra stora uppgiften för regeringen är att värna och utveckla välfärden. Jag citerar ur det stycke som börjar: Det börjar med barnen.

Prot. 1994/95:13
21 oktober

Allmänpolitisk debatt

Socialpolitik m.m.

"Hur barnen mår säger mycket om ett samhälles anständighet. Det är därför som vi i Sverige har ägnat så stor möda åt att bygga upp en unik familjepolitik, som både ger barnen trygghet och bägge föräldrarna möjlighet att förena föräldraskap och förvärvsarbete. Den politiken skall värnas, även i ekonomiskt kärva tider. Barnomsorgen skall vara tillgänglig för alla barn och ha god kvalitet. Barnens behov och rättigheter skall ställas i första rummet."

Jag kan dela många av åsikterna i de allmänna formuleringar som presenterats. Men det finns ingen närmare förklaring, och vi har heller inte fått den här i dag, till vad den socialdemokratiska regeringen kommer att arbeta med i familjepolitiken. Vad säger man egentligen mellan dessa fem och en halv rader, vackert formulerade? Säger man att barnomsorg, det är bara den barnomsorg som bedrivs i offentlig regi? Eller kan man läsa ut att den omsorg om barnen som föräldrarna ger i hemmet också är viktig?

Jag vill tro det. Jag vill tro att den socialdemokratiska majoriteten här i riksdagen så småningom uttalar sig för att arbeta med valfrihet och mångfald inom barnomsorgen, där föräldrarna är den viktigaste kuggen och där barnens bästa sätts i centrum.

Vårdnadsbidraget är en bit på vägen, men hela familjepolitiken måste utvecklas. Observera: utvecklas, inte avvecklas! Det är därför vi i Centern arbetar vidare med den frågan.

Målet för Centrerns familjepolitik är ett samhälle där föräldrarna får mer tid att vara med sina barn så att de kan fullfölja sitt ansvar för barnens uppväxt och fostran. För att uppnå detta vet vi att föräldrarna måste ges ekonomiskt stöd.

Centern anser att alla barn skall få lika andel av statens stöd.

Centern förordar en sammanslagning av de statliga familjestöden till ett system: ett beskattat barnkonto lika för alla barn i åldern 0–6 år. Det skall motsvara dagens föräldraförsäkring, vårdnadsersättning och barnbidrag för åldersgruppen. Föräldrarna kan därmed själva bestämma hur de vill fördela resurserna efter sin egen situation. Det är viktigt.

Barnkontot anser vi skall vara beskattat, då det ersätter förvärvsinkomst, och det skall vara pensionsgrundande. Fördelningspolitiska skäl talar också för beskattning. Barnbidragsdelen för barn i åldern 0–6 år, som omvandlas till barnkonto i vårt förslag, skall också bli beskattat till skillnad från i dag.

Låt föräldrarna bestämma. Låt dem kombinera att förkorta arbetstiden, att under en period av sitt liv vara hemma med sina barn, att betala avgifter till barnomsorg eller att erhålla stöd.

Det andra området som jag vid första anblicken av regeringsförklaringen tog till mig var meningarna på den första sidan. Statsministern säger där att han medvetet velat skapa en förebild för jämställdhetsarbetet på alla områden. Jag tillstår att det kändes bra även för mig som tillhör ett oppositionsparti. Jag gratulerar Ingvar Carlsson, de kvinnliga ministrarna och den församlingen till den ambitionen.

I denna församling – riksdagen – finns också ett mycket stort antal kvinnor, vilket förtjänstfullt uppmärksammats. Men jämställdheten förpliktar, som alltid för oss kvinnor och män.

Vi vet, tyvärr, att vi inte har ett jämställt samhälle. Vi har t.ex. inte lika lön för likvärdigt arbete. Vi har inte likvärdig syn på barnomsorg. Det gnisslar i maskineriet på detta område.

Kommer vi när vi summerar denna mandatperiod på fyra år att se att vi kommit ytterligare en bit på väg? Jag hoppas det. Men då vill det till att det inte bara blir vackra ord av vackra damer på grund av en vacker regeringsförklaring. Då måste det till att vi tillsammans skapar förutsättningar för mångfald, inte enfald, inom alla områden.

Jag har i mitt inlägg den här gången velat lyfta fram de små barnen. Men det känns också angeläget att än en gång få uppmärksamma denna församling på kommunernas roll i barnomsorgsarbetet. Det är ute i kommunerna som verksamheten sker. Kommunalt självstyre måste vara ett riktmärke när nya lagar stiftas.

Herr talman! Barnen är vår framtid. Att ge barnen förutsättningar för att utvecklas och växa upp till goda samhällsmedborgare är en av de allra viktigaste uppgifterna. Nu undrar jag: Hur länge dröjer det innan ni socialdemokrater, och även ni i andra partier, tar till er och tar del av Centerns förslag till barnkonto, för barnen skull, för familjens skull och för föräldrarnas skull?

Anf. 32 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v):

Herr talman! Ledamöter och åhörare! Jag har valt att i mitt inlägg tala om kulturens betydelse i socialpolitiken. Det är ett område som inte någon talare här tidigare har berört.

Om vi skall ha ett samhälle som ser till helheten måste samspelet mellan människorna hela tiden hållas vid liv. Kulturen är ett bra medel att nå dit.

Många uppfattar kulturen som en gemensam beteckning på de konstarter som finns: musik, teater, bild och litteratur. Men kultur är mycket mer än så. Kultur betyder odling och arbete, skötsel av natur och djur samt människans bildning och själsliv. Det handlar om välfärd och livskvalitet. Kort sagt: för att bli en hel människa behövs kulturen.

Nu tror ni kanske att ni har hamnat mitt i en kulturpolitisk debatt. Men så är det inte. Jag kommer att ta upp vikten av kultur i ett socialt perspektiv.

Herr talman! I regeringsförklaringen står att kulturen även fortsättningsvis skall spela en viktig roll i skolan. Jag förstår inte riktigt det. Kulturen har under de senaste åren inte fått särskilt stort utrymme i skolan.

Jag har en son som nu går i fyran. Hans klass har ännu inte varit på någon konsert. När jag gick på lågstadiet i slutet på 1960- och början på 1970-talet hade jag och min klass varit på konserter i Konserthuset. Det är minnen som jag bär med mig och har mycket nytta av i dag.

När man nu skär ned kulturen i skolan är segregationen ett faktum. Risken är att bara de barn med föräldrar som anser att kultur är viktigt och som har råd kommer att ta med sig sina barn på sådana kulturarrangemang. De övriga barnen får aldrig denna upplevelse.

Prot. 1994/95:13
21 oktober

Allmänpolitisk debatt

Socialpolitik m.m.

Jag tycker inte att detta är rättvist. Jag tycker att vi som riksdagsledamöter och politiker har en skyldighet att ge barnen alternativ till de bild- och TV-skärmar som vi har i våra hem.

Jag undrar på vilket sätt kulturen även fortsättningsvis skall spela en viktig roll i skolan. Det är av avgörande betydelse för framtiden. Dagens barn är ju morgondagens vuxna.

Herr talman! De flesta i den här salen har en gemensam kulturupplevelse. I samband med riksmötets öppnande blev vi inbjudna till en konsert i Konserthuset. Där dirigerades orkestern av en kvinnlig dirigent. Jag tycker att det var helt fantastiskt. Hon dirigerade med hela kroppen. Jag blir upprymd när jag tänker på den här kvällen. Den har givit mig kraft att ta itu med riksdagsarbetet här i dag. Den kvällen var en lyckträff, och man kan kalla den för god personalvård.

En annan samhällsverksamhet där kulturen kan ge väldigt mycket är inom vård och omsorg. Det finns de som på grund av sitt handikapp inte går att kommunicera med. Men genom t.ex. sång och musik kan man helt plötsligt sjunga tillsammans. Detta ger en gemensam historia som baddar för ett fortsatt gott samarbete och ett snabbare tillfrisknande i många fall.

Nu är ju tyvärr inte Anna Hedborg här, men jag vill ändå ställa en fråga. Kommer regeringen att arbeta för att utveckla kulturen i vården?

En annan sak som jag uppmärksammat i regeringsförklaringen är förslaget om en bibliotekslag. Detta är ursprungligen ett krav från Vänsterpartiet. Därför är det mycket glädjande att den nu äntligen kommer att genomföras. Biblioteken är ju otroligt viktiga. All den kunskap som gjort oss och samhället till vad vi är i dag kan återfinnas där. Biblioteksrådet garanterar alla lika tillgång till sin sociala identitet. Frågan är bara när den här lagen kommer.

Alla dessa exempel är ovärderliga i pengar. Man kan säga att kultur är en social kostcirkel. Vi måste vara aktsamma med vad vi stoppar i oss. Vi har ögon, öron, näsa och vi har våra känslor. Vi blir helt enkelt vad vi "äter" och skapar samhället därefter. Satsar vi inte på kulturen nu kommer socialkostnaderna att öka i framtiden.

Anf. 33 CHATRINE PÅLSSON (kds):

Herr talman! Riksdagskolleger och åhörare! I dag är det en vanlig dag i Sverige. Då ligger ungefär 90 000 patienter i sängar på våra sjukhus och våra sjukhem. En vanlig dag i Sverige utförs 3 000–5 000 operationer och drygt 100 000 personer besöker läkare. En vanlig dag i Sverige kostar sjukvården ungefär 330 miljoner kronor.

Detta är en vanlig dag men också en alldeles speciell dag. Det är nu vi diskuterar och kan bygga broar för att hitta lösningar på de stora behov som finns i sjukvården, denna oerhört viktiga sektor.

Vi kristdemokrater har hela tiden velat ha en lösning på problemen i sjukvården. Det var också därför vi initierade den utredning som har haft till uppgift att se över hela sjukvårdens framtida finansiering och organisation, HSU 2000. Vi anser att breda lösningar där så många partier som möjligt är eniga är bättre för patienterna. Sjukvårdens

framtid är också vår framtid och vårt samhälles framtid. Hur vi tar hand om våra svaga visar vilket samhälle vi har.

Herr talman! Eftersom vi alla har ett ansvar att se till att sjukvården och omsorgen om våra äldre fungerar har vi alla en skuld, om människor inte kan få den vård de behöver.

Jag anser att ansvaret att garantera alla invånare en god hälso- och sjukvård ligger på den offentliga sektorn. Vi kan helt enkelt inte överlåta hela kostnaden på patienterna. Sjukvården måste finnas tillgänglig oavsett människors ålder, boställningsort, kön, inkomst eller om man kan hävda sin egen rätt. Prioriteringsutredningen har slagit fast att det är behov, inte efterfrågan, som skall styra.

Trots att hälsoutvecklingen för befolkningen i stort varit positiv finns det skillnader i sjuklighet och dödlighet, inte bara mellan olika åldrar utan också mellan könen, mellan olika sociala grupper, mellan svenska och utländska medborgare och mellan människor i olika delar av landet.

Ett annat problem är behoven av mer resurser. Landstingsförbundet presenterade i en bilaga till Långtidsutredning 1990 förbundets syn på hälso- och sjukvårdens resursbehov de kommande åren. Man bedömde då att behovet var minst 2 % volymtillväxt per år – annars skulle inte vården kunna garantera alla lika vård eftersom fler människor lever allt längre.

Svenska kommunförbundet gjorde motsvarande beräkning för den kommunala äldre- och handikappomsorgen. Även här bedömde man behovet av fortsatt volymtillväxt till ca 2 %. Detta innebär att vi skulle ha behövt en volymtillväxt på 8 % sedan 1990 inom hälso- och sjukvården för att klara en god vård. Den ekonomiska situationen har tyvärr inte givit utrymme för detta. De senaste åren har man gjort stora insatser för att effektivisera och rationalisera verksamheten. Men det är min åsikt att nu är smärtgränsen nådd.

Det är nödvändigt att vi tar tag i frågorna om den akuta situationen och de långsiktiga behoven i sjukvården. HSU 2000 fick till uppgift att lägga fram en analys och bedömning av hälso- och sjukvårdens resursbehov. Utredningen har också till uppgift att finna vägar för att tillgodose resursbehoven fram till år 2000 inom ramen för en samhällsekonomi i balans. HSU 2000 är kanske den viktigaste utredningen någonsin i sjukvårdens historia. Därför fann vi kristdemokrater det häpnadsväckande och beklagansvärt att socialdemokraterna i protest valde att lämna utredningen.

Herr talman! Detta borde i första hand inte handla om partipolitik. Målet borde vara en god, säker och trygg sjukvård för alla. I och med att socialdemokraterna lämnade HSU 2000 måste nu en ny utredning med nya direktiv starta. Detta har patienterna förlorat på.

Herr talman! Under den kommande mandatperioden kommer grupper att ställas emot grupper när ekonomin diskuteras. Det här är mycket svårt, men det är viktigt att vi som politiker vågar prioritera vilka grupper som är mest angelägna. Jag tänker på de äldre äldre, de svagaste, de långvarigt och svårt sjuka. I dag är det ungefär 90 000

Prot. 1994/95:13
21 oktober

Allmänpolitisk debatt

Socialpolitik m.m.

människor som enbart har sjukvårdsorganisationerna att lita på. Det är viktigt att tillgodose deras behov.

Herr talman! Vi har i riksdagen röstat fram förslag om en barnombudsman, men ingen äldreombudsman. Vi har en ungdomsminister, men ingen äldreminister. Den nyligen antagna handikappreformen ger bl.a. rätt till personlig assistent, men förmånen upphör när den handikappade uppnår 65 år.

Avslutningsvis, herr talman, inför den här mandatperioden vill jag uppmana er alla att våga samarbeta om det mest angelägna i svensk politik, nämligen sjukvård och omsorg.

Anf. 34 BENGT LINDQVIST (s):

Herr talman! För ett par veckor sedan kunde de flesta av oss njuta av en invigningskonsert från det nya operahuset i Göteborg. Det är ett vackert och spännande hus. Det är ett efterlängtat bygge. Det är ett nytt viktigt kulturcentrum för Sverige.

Men alla var inte glada den kvällen. Det nya huset är nämligen inte handikappanpassat i en omfattning som man kan kräva anno 1994. Det finns en rad påtagliga, konkreta hinder för att människor med funktionsnedsättningar skall kunna delta i det fina som det här huset erbjuder.

Hur kan någonting sådant inträffa 1994? Det är en viktig fråga. Brist på kunskap, skulle väl en del säga. Knappast. Det fanns ett fullvärdigt underlag för byggherren, som gällde handikapptillgängligheten. Var det av ekonomiska skäl? Ja, det är sannolikt att sådana spelade in, men det är en dålig ekonomisk politik att inte vidta tillgänglighetsåtgärder från början.

Nej, för min del tvingas jag konstatera att den verkliga orsaken är en felaktig människosyn hos dem som ansvarar för det här husets utformning. De har uppenbarligen inte förstått att de moraliskt gör sig skyldiga till diskriminering mot vissa medborgargrupper när de inte gör vad som är tekniskt och praktiskt möjligt för att skapa tillgänglighet i ett så viktigt hus som det här.

Herr talman! Det här är allvarligt i sig, och jag vet att den nya handikappombudsmannen kommer att agera i den här frågan. Jag är inte här ute efter att brännmärka just de ansvariga för bygget i Göteborg.

Dess värre är detta inte någon engångsföreteelse. Det är i Sverige 1994 inte självklart att vi gör vad vi kan för att det samhälle som vi alla gemensamt lever i skall vara tillgängligt för alla.

I själva verket har handikapptillgängligheten och viljan att skapa handikapptillgänglighet under de senaste 10–15 åren försämrats. Som ett led i den allmänna liberaliseringen och avregleringen i samhället har de normer som styrtt handikapptillgängligheten tunnats ut och försvagats.

Vi håller i och med detta för övrigt på att få en paradox i svensk handikappolitik. Vi är fortfarande bäst i världen på att ge människor med funktionsnedsättningar ett personligt stöd i form av medicinsk behandling, rehabilitering, hjälpmedel och personlig assistans, men vi

är inte alls längre ledande i världen i fråga om att skapa fysisk tillgänglighet och användbarhet i det samhälle som finns runt omkring oss.

Det här är naturligtvis en dålig politik. Det finns rent av anledning att ställa de frågor som vi inom handikapprörelsen ställde i början av 70-talet: Vad är det för mening med att vi genom träning och rehabilitering lär oss allt det där som gör oss mer oberoende och bättre fungerande, om vi sedan hindras i att utföra det vi vill runt om oss i samhället, eftersom det finns så många fysiska hinder och planeringsmissar? Man kan ställa sådana frågor vad gäller den ena handikappgruppen efter den andra.

Herr talman! I regeringsdeklarationen i år finns en utfästelse om att åtgärder skall vidtas för att öka tillgängligheten för handikappade. Det är utmärkt. Jag vill här ge några synpunkter på vad jag tycker regeringen bör göra nu för att skapa den tillgänglighet som anstår ett värdigt samhälle.

För det första är det viktigt att de insatser för tillgänglighet i den fysiska miljön som är möjliga verkligen genomförs som ett led i de sysselsättningsfrämjande åtgärder som nu sätts in inom byggsektorn.

För det andra är det hög tid att vi nu tar tag i och följer upp de många förslag om tillgänglighet som finns i Handikapputredningens slutbetänkande. Den utredningen tillsattes av den förra socialdemokratiska regeringen, och det blir uppenbarligen den nya socialdemokratiska regeringen som får avsluta arbetet kring utredningen.

För det tredje är det nu nödvändigt – det visar inte minst Göteborgsfallet – att ta tag i själva diskrimineringsfrågan. Också här ger Handikapputredningen en grund att stå på för det fortsatta arbetet.

Herr talman! Det som hände i Göteborg i samband med byggandet av det nya operahuset och som har hänt på så många andra ställen under den senaste tiden får inte upprepas i framtiden. Det måste bli en allmän skyldighet att göra vad som är tekniskt och praktiskt möjligt för att skapa tillgänglighet i miljö och verksamheter runt omkring oss i samhället, och det måste bli en rätt för människor med funktionsnedsättningar att inom ramen för vad som är praktiskt möjligt utan hinder delta i skola, arbetsliv, kultur och social gemenskap.

Detta är kortfattat vad jag för min del vill se som en uppföljning av regeringens utfästelser om ökad handikapptillgänglighet under kommande år.

Anf. 35 CHRISTINA PETTERSSON (s):

Herr talman! I regeringsförklaringen markerades barnens ställning i samhället. Målet är att sätta barnens behov och rättigheter i första rummet.

Hur skall detta mål förverkligas? Vad vet vi som riksdagsledamöter om nuläget för barnen i samhället?

Med dagens arbetsfördelning mellan stat och kommun kan man inte se hur olika de skilda budgetförslagen slår mot barnen. Det är olyckligt med tanke på de nedskärningar som gjorts i både stat och

Prot. 1994/95:13
21 oktober

Allmänpolitisk debatt

Socialpolitik m.m.

kommun. Bör kanske riksdagen få en särskild rapport i årsbudgeten där man kan se hur alla budgetförslag slår mot barnen?

Hittills har det varit genom utredningar eller rapporter från Socialstyrelsen som barnens situation har redovisats. Det finns i dag inget löpande redovisningssystem om det sociala arbetets kvalitet. Resultaten behöver mätas och utvärderas för att vi skall se hur de svarar mot medborgarnas behov och önskemål.

Den borgerliga regeringen hade för låg ambitionsnivå när det gäller barnens bästa. Socialstyrelsens rapport, som kom i april 1994, blev en "faktabomb" om nedbantad verksamhet.

Regeringen Bildt lade därefter fast ytterligare nedskärningar inom den offentliga sektorn – i Nathalieplanen nämndes besparingar motsvarande 35 miljarder kronor fram till 1997. Hur skulle det ha drabbat barnen?

Det här kan sammanfattas så att det är svårt att klara ett bra stöd för barnen med fortsatta kommunala nedskärningar. Det behövs också en diskussion om behovet av en dagslägesbeskrivning av barns situation och behovet av ett redovisningssystem som innehåller kvalitet och utvärdering.

Herr talman! Jag vill också ta upp några frågor som rör barnen och våldet.

I Svenska Dagbladet den 29 september kunde vi läsa en artikel på temat "Grovt våld mellan barn ökar". Det är professor P-A Rydellius vid psykiatriska kliniken på KS som säger det. Han säger att det gäller både pojkar och flickor.

Det finns också exempel på våld mellan barn i vårt land, och under de senaste dagarna har vi i massmedia kunnat följa den tragiska händelsen i Norge, då en liten flicka fick sätta livet till, efter det att hon blivit misshandlad av sina lekkamrater.

Per-Olof Wikström, professor i kriminalsociologi, efterlyser en nationell förebyggande brottsstrategi. Han anser också att regler måste tas fram för att åstadkomma samordning mellan rättsväsendet och andra berörda myndigheter.

Frågor som man bör ta hänsyn till är bl.a. följande:

Hur ser den samlade barnkompetensen ut i landets kommuner? I samband med att vi beslutade om fri nämndorganisation förutsatte riksdagen att kompetensen skulle bibehållas och utvecklas i organisationen. Har detta beslut följts upp av kommunerna?

Under de gångna årens nedskärningar i offentlig sektor har antalet skolpsykologer, kuratorer, dagispersonal och skolvakter reducerats. Hur mycket? Och hur har detta påverkat våldsutvecklingen?

Utvecklingen av våldet i hemmet påverkar också våldsbenägenheten i skolan och ute i samhället. Man säger att 30–40 % av barnen i problemfamiljer i sin tur utvecklar problem. Hur är situationen i de svenska hemmen? Vad betyder alkoholen, de ekonomiska problemen och alla problem i arbetslöshetens spår, som säkert har splittrat många familjer? Många har farit illa.

Film- och videovåldet påverkar säkert barnen. Men vad vet vi om det och vad kan vi göra?

Att sätta barnens behov i främsta rummet är ett stort och mycket viktigt mål. Frågan är nu hur vi hanterar detta i riksdag och regering och i samverkan med främst kommunerna.

Prot. 1994/95:13
21 oktober

Allmänpolitisk debatt

Socialpolitik m.m.

Anf. 36 GULLAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Den borgerliga regeringen har haft för låg ambitionsnivå när det gäller barnen, säger Christina Pettersson.

Det är faktiskt så, Christina Pettersson, att den borgerliga regeringen har infört en barnomsorgslag, som kanske en del av oss har tyckt vara väl långt gående. Men den innebär bl.a. att alla barn, även de mindre barnen, skall ha rätt att få barnomsorg och att den skall kunna ges även i alternativa former. Det har vi tyckt vara en viktig valfrihetsfråga för familjerna.

Barnombudsmannen har tillkommit under den borgerliga regeringen, osv.

Jag har självfallet ingenting emot att vi får ett redovisningssystem som bättre visar hur olika kostnadsförslag slår inom olika områden, naturligtvis inte. Men jag vill säga att man i Socialstyrelsens rapporter har konstaterat att det här inte är någonting nytt. Det är frågor som emanerar från 80-talet. Jag tror inte att vi skall hänvisa dem till någon borgerlig regim.

Sedan måste jag också säga att den reform som kanske har betytt mest för familjerna, nämligen vårdnadsbidraget, som vi har diskuterat tidigare i dag, skall ju ni socialdemokrater nu riva upp. Jag tycker att det är ett verkligt slag mot barnen. Men har man den familjesyn som ni socialdemokrater representerar händer sådana saker, och då möts Marit Paulsen i en radiodebatt av en SKTF:are som säger: Det är för jäkligt att samhället skall lägga ansvaret på oss föräldrar. Det är faktiskt föräldrarna som har huvudansvaret för barnens vård och fostran. Det gäller även videoväldet.

Anf. 37 CHRISTINA PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! Bakom införandet av en barnomsorgslag ligger tanken att alla barn skall få en god barnomsorg, men man måste också titta på hur det ser ut i verkligheten. Kommer man att kunna leva upp till den här lagen? Hur många kommuner har möjlighet att göra det? Hur långa är daghemsköerna i vissa kommuner? De är så pass långa att barnen inte kommer att få en plats i barnomsorgen inom den här lagens ramar.

Jag har varit borta från riksdagen i tre år. Jag har haft förmånen att arbeta med ungdomar under den tiden. Förra mandatperioden jag var här, 1988–1991, satt jag i socialförsäkringsutskottet tillsammans med Gullan Lindblad och hörde då åtskilliga gånger hur Gullan Lindblad hänvisade till att det är föräldrarna som har huvudansvaret för barnen. Det är det. Men samhället har ett stort ansvar för barnen. Av att under tre år på nära håll ha fått arbeta med ungdomar och se hur en del kan fara illa, och av att ha kontakter med olika familjer har jag bara blivit mer övertygad om hur viktiga samhällets insatser är för våra barn och ungdomar.

Anf. 38 GULLAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Självklart har vi alla ett ansvar för att vi utformar en familjepolitik som gör det så lugnt och tryggt för barnen som möjligt. Men det viktiga är ändå att vi skapar möjligheter för familjerna. Det är där er familjesyn och den moderata är så väsensskilda.

Vi vill ge familjerna möjlighet att bli starkare så att de verkligen kan ge barnen kärlek, vård och fostran. Inte minst tycker vi att fostran är viktigt. Men den viktiga reform som vi har skapat river ni upp.

Jag har barn och barnbarn. Min sonhustru är mycket välutbildad, men hon har varit överlycklig över att hon kanske har kunnat se fram mot att få stanna hemma med sina barn ett år ytterligare. Hon vill ge dem det bästa, nämligen trygghet i familjen. Hon kommer att gråta när det här förslaget från er kommer, om det nu är på väg, och det sägs så.

Det här är alltså inte föräldrar som vill stanna hemma och vara mer eller mindre lata, som ni påstår, utan mycket välutbildade kvinnor, som om något år är fullt beredda att gå ut och ta ett förvärvsarbete. Men de anser att småbarnsåren är så viktiga att de vill ägna dem åt sina barn. Detta gör ni omöjligt, och det är mycket mer allvarligt än andra saker som Christina Pettersson tagit upp.

Anf. 39 CHRISTINA PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag lyssnade tidigare i debatten på Göte Jonsson, som också redovisade den moderata familjepolitiken. Nu har Göte Jonsson lämnat kammaren, men Gullan Lindblad tar upp liknande frågor.

Man hänvisar till den goda kärnfamiljen och de möjligheter som familjen har att ta hand om sina barn och ungdomar. Vi har inte skådat en så stor arbetslöshet som den vi har i dag sedan 30-talet. Det är efter tre års borgerligt regerande. Hur många familjer har inte splittrats i arbetslöshetens spår, och hur illa har inte familjerna farit under den här tiden, med alla dessa arbetslösa människor?

Jag vill också säga att vi har en bra barnomsorg med välutbildad, duktig personal. Det finns undersökningar som säger att barn som får vara på dagis utvecklas och mår mycket bra av det. Barnomsorgen är också till för barnen.

Anf. 40 LENNART KLOCKARE (s):

Herr talman! Alla människor borde ha rätt till ett värdigt liv och en social trygghet. För att detta skall vara möjligt behöver vi ett samhälle byggt på solidaritet, som vi gemensamt tar ansvar för.

Socialförsäkringen är ett område som berör alla människor, från vaggan till graven. Ungefär 25 % av de pengar som vi omsätter i samhället går genom socialförsäkringen i form av sjukpenning, pensioner, barnbidrag, m.m.

Under de senaste 30–40 åren har socialdemokratin haft ett stort inflytande över utvecklingen av socialförsäkringen och utformat den till ett föredöme för andra länder.

Men tanken att människor som drabbas av ohälsa eller dödsfall skall hjälpa varandra är mycket äldre. Redan under medeltiden gick man ihop i skrän och gillen för att bistå varandra vid sjukdom och

dödsfall, för att komma ifrån omständigheten att behöva leva på de rikas allmosor.

1955 fick vi en obligatorisk sjukkassa, som det hette. Det är från den tiden som vi alla är anslutna till en allmän och gemensam försäkring, lika för alla.

Herr talman! Inkomstbortfallsprincipen har funnits sedan 1955 och är en princip som innebär att den som drabbas av ohälsa får ersättning i förhållande till den inkomst han går miste om på grund av sin sjukdom. Samma princip gäller dem som vill skaffa sig barn. Det är en princip som ger barnen trygghet och föräldrarna en möjlighet att vara både föräldrar och yrkesarbetande.

Det är en princip som gör att den enskilde och dennes familj kan leva ett drägligt liv, även om en familjeförsörjare skulle drabbas av ohälsa eller när familjen beslutat sig för att skaffa barn.

Herr talman! I budgetpropositionen har den borgerliga regeringen sagt att ersättningen antingen kan grundas på inkomstbortfallsprincipen eller vara helt eller delvis oberoende av inkomsten. Med denna skrivning lämnas en öppning för att gå från inkomstbortfallsprincipen till någon annan princip, t.ex. en grundtrygghet på låg nivå, där den enskilde skall teckna frivilliga försäkringar hos försäkringsbolag.

Centerpartiet har också i en motion föreslagit att ett grundtrygghetssystem skall införas. Det har vi också hört här i kammaren i dag. Om man så önskar får man teckna sig för en ersättning som ligger över grundnivån.

Förslaget till grundtrygghet innebär att de som fötts med ett handikapp eller drabbas av ohälsa, kanske i arbete eller på sin fritid, men inte har hunnit teckna en privat försäkring, eller inte haft råd på grund av andra omständigheter, bara får grundtryggheten att leva på.

Har förespråkarna för grundtrygghetssystemet vetskap om att försäkringsbolagen inte tillåter en person som drabbats av ohälsa att teckna privata försäkringar? Jag kan ge exempel på ett sådant fall. Det är en person som drabbats av en mindre hjärnblödning, men nu är åter i fullt arbete och dessutom anser sig vara fullt frisk.

Men eftersom ingen av oss vet om eller när vi drabbas av sjukdom önskade han teckna sig för en privat sjukförsäkring hos ett privat försäkringsbolag, och det som säkerhet om han på nytt skulle drabbas av sjukdom.

Han vände sig till sitt försäkringsbolag för att teckna en försäkring, men han fick avslag. Han vände sig till andra bolag, men han fick samma svar. De var inte intresserade av något nytt läkarutlåtande för att ta reda på hans nuvarande hälsotillstånd. De räckte med de journalanteckningar som fanns från tiden när han insjuknade.

Herr talman! Är det meningen att personer eller familjer i samma situation skall försörja sig på enbart vad grundtryggheten ger när det inte finns möjligheter att försäkra sig över en grundnivå?

En allmän socialförsäkring som bygger på inkomstbortfallsprincipen är nödvändig för den enskilde, men även för familjen, för arbetsgivaren och för andra. Om man vet att det är möjligt att klara sin försörjning och sin trygghet med bibehållen livskvalitet, behöver man inte

oroa sig för att få lämna hus och hem om sjukdom skulle drabba familjen.

En allmän försäkring där alla är försäkrade i befintligt skick och som vi solidariskt hjälps åt att finansiera är en försäkring som är en av hörnstenarna i den sociala tryggheten.

I denna fråga har väljarna gett sitt svar och avvisat alla tankar på införandet av en försäkring byggd på en grundtrygghet och privata alternativ. Detta skulle bara drabba dem som redan har ett handikapp eller ohälsa.

Anf. 41 GULLAN LINDBLAD (m) replik: Herr talman! Jag vill erinra om att vi innan Lennart Klockare kom in i riksdagen har varit ganska överens över alla partigränser - Vänsterpartiet har dock profilerat sig under de gångna åren. När det har gällt nedskärningar och annat som har varit nödvändigt har det rått väldigt stor samstämmighet. I det sammanhanget har vi över huvud taget icke talat om vare sig grundtrygghet eller andra principer. Men det är klart att det kan ha förekommit enskilda motioner.

Det är alldeles nödvändigt - självfallet i ett läge med detta enorma budgetunderskott och denna dåliga ekonomi - att vi diskuterar olika framtida socialförsäkringssystem som ESO-rapporten - eller Bröms-rapporten som vi populärt brukar kalla den för - också har gjort.

Jag inledde mitt anförande med att vi från moderat sida förordar även fortsättningsvis en inkomstbortfallsprincip, men med en måhända något lägre ersättningsnivå - den har vi ännu inte fixerat. Sedan skall man ha möjlighet att försäkra sig utöver detta. Vårt oavvisliga krav är att ingen skall vara oförsäkrad, om man t.ex. är sjuk eller handikappad från födseln. Alla skall inrymmas i denna försäkring. Passar icke detta försäkringsbolagen får naturligtvis de offentliga systemen ta vid. Men det brukar vara bra med konkurrens mellan olika system över huvud taget. Det gäller även socialförsäkringarna.

Det är inte så att något parti vill ha någon människa oförsäkrad. Något annat vill jag på det bestämdaste bestrida.

Anf. 42 LENNART KLOCKARE (s) replik:

Herr talman! Jag håller med Gullan Lindblad när hon säger att ingen skall vara oförsäkrad. Det förstår jag. Men vad jag talar om är nivån på den försäkring som man skall ha.

Om man skall teckna en privat försäkring förutsätts det att man har ett hälsotillstånd som gör att man blir godkänd av försäkringsbolagen som kund. Om man skall ha ett system med en låg nivå och om man är tvungen att förlita sig på försäkringsbolagens välvilja, kommer detta att drabba dem som är födda med ett handikapp eller med ohälsa eller dem som har blivit handikappade under sitt yrkesverksamma liv.

Jag vill ta upp ett exempel. I en av aftontidningarna i går stod det om ett litet barn. Föräldrarna hade försäkrat barnet från det att det var nyfött. Men efter ett antal månader visade det sig att barnet hade drabbats av sjukdom. Då sade försäkringsbolaget upp den tecknade för-

säkringen. Detta belyser faran med att frånga inkomstbortfallsprincipen.

Anf. 43 GULLAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Lennart Klockare och jag är alltså i princip överens om inkomstbortfallsprincipen, även om vi moderater diskuterar en något lägre nivå. Men det förutsätter också en politik som medger ett lägre skattetryck på den enskilde. Men det ingår sannerligen icke i socialdemokratisk politik. Detta torde alltså inte vara särdeles aktuellt.

Det som Lennart Klockare talar om gäller uppenbarligen den situation som råder i dag. Vi moderater har främst diskuterat ett framtida försäkringssystem. Det krav som vi då ställer är att alla skall kunna försäkras.

Detta vill jag ha sagt, eftersom det har förekommit en fruktansvärd vulgärdebatt när det gäller de borgerliga partiernas ambitioner i fråga om socialförsäkringarna.

Anf. 44 LENNART KLOCKARE (s) replik:

Herr talman! Det kan väl inte råda något tvivel om att även moderaterna i ett framtida system vill öka andelen egenavgifter. Man vill också öka det egna ansvaret när det gäller nivåerna. Detta är någonting som vi socialdemokrater inte vill ställa oss bakom. Vi vill att den trygghet som finns i inkomstbortfallsprincipen skall gälla också i fortsättningen.

Gullan Lindblad sade att vi är överens om det mesta. Då vore det välgörande om hon kunde ansluta sig fullt ut till inkomstbortfallsprincipen. Det skulle vi tacka för.

Anf. 45 CARINA MOBERG (s):

Herr talman! När jag anmälde mitt intresse att delta i den allmänpolitiska debatten angav jag segregation som det ämne som jag ville tala om. När jag ombads att precisera funderade jag över flera alternativ: regionalpolitik, bostadspolitik, socialpolitik, utbildning, jämställdhet, ekonomi och arbete. Det är just detta som är det centrala i segregationsproblematiken. Så många områden berörs, men diskussionen förs nästan uteslutande område för område. Därför tänker jag i fortsättningen knyta upp min argumentation kring ett centralt krav, vilket jag naturligtvis får återkomma till i andra sammanhang, nämligen:

Tillsätt en sektorsövergripande segregationskommission som skall ligga till grund för kraftfulla insatser på flera parallella områden i syfte att minska klyftorna i samhället för ett jämlikare och mer rättvist Sverige!

Det är inte helt lätt att över huvud taget måla upp en entydig bild över vad begreppet segregation egentligen är. För mig är det en definition av känslan som uppstår av det faktum att människor på nytt delas in i nygamla klasser, att svensk fördelningspolitik behöver moderniseras och att det för detta krävs en aktiv politik.

Min erfarenhet och min bild av det segregerade samhället är hämtad ifrån storstadens förorter till folkhemmet.

Prot. 1994/95:13
21 oktober

Allmänpolitisk debatt

Socialpolitik m.m.

När Ingvar Carlsson på 60-talet var ordförande i SSU lyckades han och hans kamrater övertyga dåvarande statsministern Tage Erlander om nödvändigheten av vad som sedan kom att kallas miljonprogrammet.

Miljonprogrammet är ett tämligen välkänt begrepp, som jag inte går närmare in på här. Det har ofta använts som näst intill ett skällsord.

För många är nog ordet förknippat med ett namn på en ort eller flera orter i hemstaden. Tensta i Stockholm, Flemingsberg i Huddinge, där jag själv bor, Rosengård i Malmö och Biskopsgården i Göteborg är några exempel. Det rör sig om trista sovstäder med identiska enorma höghus som är uppradade på linje, betongkoloss efter betongkoloss.

Med all respekt för den dåvarande ledningen för ungdomsförbundet, i många stycken densamma som nuvarande partiledare/regeringsföreträdare, var dåtidens krav och beslut välmotiverade. De förpliktigar i högsta grad till uppföljning och anpassning till dagens förhållanden genom en radikal politik. Nu eller aldrig har folkhemsbyggarpartiet Socialdemokraterna chansen att visa vad politik är och att man menar någonting med uppföljning och utvärderingslöften.

Nu måste vi visa att det går att gasa och bromsa samtidigt, bromsa den sociala snedrekryteringen genom att gasa för integrering.

Ett konkret exempel: Satsa på högskoleutbildning i nivå med ett helt nytt universitet! Förlägg det till Stockholms läns södra delar med centrum i Novum, Huddinge, och låt utbildningarna som ligger i kommunerna Haninge, Botkyrka och Södertälje fortsätta att utvecklas!

Var annars, om inte mitt ibland miljonprogrammets höga hus, är det rätta stället att utveckla tankar och forskning kring de s.k. livsvetenskaperna – medicin, hälsa, ekologi, information och kommunikation. Detta är vi skyldiga att göra på samma sätt som vi är skyldiga att tillsätta en övergripande kommission som under denna mandatperiod lägger fram förslag för att motverka segregationen.

Herr talman! Jag lovar att återkomma i detta mycket viktiga, stora och svåra ämne under mandatperioden. Tack.

Anf. 46 GULLAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! När jag först hörde ordet segregationskommission trodde jag att jag befann mig i det gamla Sovjet. Men det som Carina Moberg sade var faktiskt väldigt intressant. Mycket av det kunde ha sagts av en moderat.

Jag vill erinra om att vi för något år sedan gick ut i en valrörelse och talade om att vi ansåg att en del områden som byggdes under miljonprogrammets dagar var slumområden. Det blev då ett oherrans oväsen, både från våra egna kommunpolitiker och också från socialdemokratiskt håll. Vi hade sagt någonting förfärligt. Det var näst intill som att svära i kyrkan.

Detta är intressanta tankegångar, men vi kan kanske jobba på ett annat sätt än att tillsätta en kommission.

När det gäller ett nytt universitet vill jag erinra om att det finns planer på ett sådant. Den f.d. moderate utbildningsministern hade intentioner att förlägga ett nytt universitet just i Stockholms södra delar.

Jag gratulerar Carina Moberg om hon får sitt betongparti med på dessa litet nya tankegångar som jag välkomnar.

Anf. 47 CARINA MOBERG (s) replik

Herr talman! Det var ömsom vin, ömsom vatten, Gullan Lindblad. Det är viktigt att man kan föra en debatt över partigränserna. Det är viktigt att man för en ständigt utvecklande debatt inom sitt parti. Debatt pågår, det kan jag försäkra Gullan Lindblad om.

Jag har en mycket lång erfarenhet av hur det är att leva i ett s.k. miljonprogramsområde. Jag vet att flera av mina partikamrater har samma erfarenhet. Vi delar alltså synen på problemet.

Jag kan alltså lova Gullan Lindblad att jag driver frågan inom mitt parti. Jag hoppas att också några av Gullan Lindblads partikamrater kan driva på, särskilt de som kommer från samma län som jag själv.

Anf. 48 GULLAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Det är roligt att de unga socialdemokraterna tydligen tänker nya tankar. Jag har inte hört någonting från den bänken, jag har inte fått något besked tidigare i dag. Jag har inte hört något under de gångna åren heller. Det har varit "njet" till allt vad vi har föreslagit av nytänkande.

Anf. 49 CARINA MOBERG (s) replik:

Herr talman! Vi är i och för sig överens om att någonting måste göras åt segregationen, som ju är ett problem. Men vi lutar oss mot olika ideologier. Det är förhoppningsvis det som är avgörande för framgångarna med den förda politiken. Jag känner mig ganska trygg i den förvisningen, eftersom partiledning och regeringsföreträdare delar min syn i frågan. Jag tror att vi kommer att nå viss framgång i vårt arbete under den här mandatperioden.

Jämställdhetspolitik

Anf. 50 OLA STRÖM (fp):

Herr talman! Jag har roat mig med att göra vissa jämförelser under den allmänpolitiska debatten, som pågått i tre dagar. Nu när den lider mot sitt slut kan jag redovisa några av mina iakttagelser.

Under den inledande debatten om EU i onsdags var det *en* kvinna som yttrade sig under debattens tre första timmar. I går, under den ekonomisk- och arbetsmarknadspolitiska debatten, var det nästan lika illa, dock med Anne Wibble som det lysande undantaget bland alla män.

I dag är det däremot annorlunda. När riksdagen debatterar social- och jämställdhetspolitik är kvinnorna en överväldigande majoritet. Bara 6 av 20 anmälda talare är män – omvänt har en man yttrat sig

Prot. 1994/95:13
21 oktober

Allmänpolitisk debatt

Socialpolitik m.m.

Jämställdhetspolitik

under de två första timmarna av dagens debatt. Man skall naturligtvis inte dra för höga växlar på en så här ovetenskaplig iakttagelse. Men den ger ändå vid handen åtminstone följande.

En rättvis representation är inte ett slutmål i sig, utan ett delmål. Än finns det otroligt mycket att göra i kampen mot förlegade attityder och ingrodda fördomar. I världens mest jämställda parlament består alltså traditionella mönster.

I frågor som rör relationer, hem och familj, sociala problem och barnens situation är kvinnor starkt överrepresenterade. Men i näringslivets styrelserum, på professorsstolarna, vid Reuterskärmar och i försvaret lyser kvinnorna med sin frånvaro. Kort sagt: där makt finns är det flest män. Vi har t.o.m. vant oss vid att kalla närings- och skattepolitik, finans- och försvarspolitik för de stora frågorna. Och tvärtom kallar vi frågor som rör barnen, dagis och skolan för de små frågorna. I dagens debatt talade t.ex. Göte Jonsson om den lilla världen och Gullan Lindblad om de små gemenskaperna när de syftade på familjen och dess relationer.

Jag tycker att det är på tiden att vi vänder på begreppen, att vi låter det lilla bli det stora. Vad kan vara viktigare än att ge våra barn en trygg och harmonisk uppväxt? Vad kan vara viktigare än att ge våra barn tillgång till både sin pappa och sin mamma? Vad kan vara ett viktigare steg i arbetet för en förbättrad jämställdhet än att dela på ansvaret för hem och familj?

Så länge kvinnorna får dra det tyngsta lasset i arbetet i hemmen och i omsorgen om barnen finns det en mycket stor risk att orättvisorerna på arbetsmarknaden kommer att bestå.

Som Bengt Westerberg påpekade i partiledardebatten förra onsdagen är vi på den här punkten bekymrade över vad som sades, eller rättare sagt vad som inte sades, i regeringsförklaringen. Bland de områden som statsministern räknade upp som särskilt skall uppmärksammas i den kommande jämställdhetsdelegationens arbete finns inte frågan om delat ansvar för hem och barn med. Det vore mycket olyckligt om denna centrala fråga skulle tappas bort i regeringens arbete med jämställdhetsfrågor. Låt oss tro och hoppas att detta var en lapsus som kommer att rättas till.

I övrigt finns det goda förhoppningar om att denna jämställdhetsdelegation kan få en flygande start, eftersom de områden och frågeställningar som delegationen särskilt skall uppmärksamma är sådant som förre jämställdhetsministern Bengt Westerberg i allt väsentligt redan fört upp på dagordningen, analyserat, utrett och lämnat förslag till kammaren om.

Än är det för tidigt att föra en debatt om regeringens jämställdhetspolitik. Men på ytterligare en punkt i regeringsförklaringen tycker jag att det finns anledning att skriva ett frågetecken i marginalen, och det gäller statsrådet och ställföreträdande statsminister Mona Sahlins roll.

Mona Sahlin kommer som jämställdhetsminister och vice statsminister att ha en central roll och en överblick över regeringens politik. Därigenom får hon, precis som Bengt Westerberg, en god möjlighet att bevaka jämställdhetsaspekterna i regeringens politik. Så långt är allt

gott. Men till skillnad från Bengt Westerberg blir Mona Sahlin en jämställdhetsminister utan departement. I stället beskrivs Mona Sahlins uppgift att "granska regeringens politik", alltså en till synes passiv och defensiv roll.

Om nu regeringen ändå har för avsikt att driva en radikal och offensiv jämställdhetspolitik, har man gett sin jämställdhetsminister en roll som riskerar att göra henne såväl defensiv som tandlös.

Herr talman! Till skillnad från många andra politiska områden, där den besvärliga ekonomiska krisen lägger en kall hand över reformarbetet, kan vägen ur jämställdhetskrisen drivas på med lika stor kraft oavsett konjunkturläget. Tvärtom kan säkert en förbättrad jämställdhet bidra till den dynamiska utveckling Sverige så väl behöver genom att kvinnors kreativitet och kunnande släpps fram och fördomar och orättvisor trycks tillbaka.

Kampen för jämställdhet är inte en kvinnofråga, lika litet som kampen mot rasism bara kan föras av invandrare. Regeringen kan vara förvissad om att Folkpartiet även denna mandatperiod kommer att vara pådrivande för en radikal och framstegsinriktad jämställdhetspolitik. Tappar man tempo kommer vi att vara kritiska, men har man en god ambition och gott tempo, finns det förutsättningar för samförstånd.

Anf. 51 ROSE-MARIE FREBRAN (kds):

Herr talman! Vägen bort från manssamhällets dominans har varit lång och mödosam. Viktiga framgångar har uppnåtts, men väldigt mycket återstår.

Kvinnorepresentationen i beslutande församlingar har blivit allt större. Här i riksdagen ökade antalet kvinnor kontinuerligt fram till 1991, då vi upplevde ett bakslag. Det var oväntat och för många uppenbarligen nästan chockartat. Det utlöste en djup vrede hos många kvinnor och blev startsignalen till förnyad kamp för jämställdheten.

Stödstrumporna trädde fram och har varit något av en blåslampa under de gångna tre åren. Hotet om att de kunde komma att ställa upp i valet blev en effektiv påtryckning på partierna. Varannan damernas vann alltmer gehör. Själv är jag stolt över att redan tidigare ha toppat en varvad lista.

Herr talman! Efter valet blev glädjen stor över att kvinnorepresentationen ökade kraftigt i Sveriges riksdag. I samband med riksdagens upprop deklarerades att vi nu var det mest jämställda parlamentet i världen. Och talmannen ordnade med fotografering av den samlade kvinnogruppen.

Den här veckan har vi kvinnliga ledamöter fått brev från Stödstrumporna med ett grattis till världsrekordet. Vi har fått veta att Stödstrumporna jublar över att vi är så många. Nu vill de ställa till med kalas och fira tillsammans med oss. Jag tycker att det är roligt, och jag kommer att med glädje gå till det kalaset.

Men, herr talman, om Stödstrumporna hade varit här i dag, tror någon att de skulle ha jublat? Nej, naturligtvis inte! När jag i onsdags såg talarlistan till den allmänpolitiska debatten och upptäckte att bara tre talare anmält sig till det jämställdhetspolitiska avsnittet blev jag otro-

Prot. 1994/95:13
21 oktober

Allmänpolitisk debatt

Jämställdhetspolitik

ligt förvånad och självklart besviken. En talare har dessutom fallit bort sedan dess. Det är bara Örebrobanken som är representerad i den här debatten.

Mot bakgrund av den tillbakablick som jag har gjort finns det ingen rimlig förklaring till floppen här i dag. Något liknande inträffade aldrig under förra mandatperioden, som var så kritiserad för sin minskade kvinnorepresentation.

Herr talman! Det känns inte särskilt meningsfullt att i dag lyfta fram olika problemområden och möjliga åtgärder. På något sätt måste vi hitta en ny möjlighet till dialog mellan partierna i riksdagen om viktiga frågor, som hur vi ytterligare kan förbättra jämställdhetslagen, minska löneklyftorna mellan kvinnor och män, ta itu med problemen med könsdiskriminering och sexuella trakasserier inom högskolan, jämn fördelning av makt och inflytande – för att nämna några.

Herr talman! Enligt regeringsförklaringen skall en delegation till sättas för att vidareutveckla politiken för jämställdhet. Delegationen skall särskilt uppmärksamma frågor som gäller arbete, löner och inflytande samt kvinnors hälsa och våld mot kvinnor.

Det är bra att Ingvar Carlsson gjorde den deklarationen. Men jag hade verkligen inte väntat mig att engagemanget i riksdagen för den skull skulle ebba ut och att vi skulle få en nästan död diskussion här i den allmänpolitiska debatten. Ledamöter från samtliga partier borde naturligtvis ha varit med, och jämställdhetsministern borde också ha varit med här i dag.

Herr talman! Jag beklagar det bristande intresset.

Den allmänpolitiska debatten var härmed avslutad.

6 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Motion

med anledning av förs. 1994/95:RR7 Riksdagens revisorers förslag
angående tillsyn av spårbunden trafik
1994/95:T1 av Lennart Fremling (fp)

7 § Anmälan om frågor

Anmäldes att följande frågor hade framställts:

den 20 oktober

1994/95:85 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Leif Blomberg om
länderbedömningar vid behandling av asylansökningar

1994/95:86 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Leif Blomberg om
avvisning av asylsökande

1994/95:87 av *Johan Lönnroth* (v) till statsministern om offentliggörande av uppgifter om främmande undervattensverksamhet

1994/95:88 av *Barbro Westerholm* (fp) till utbildningsministern om jämställdhet i utbildningsväsendet

1994/95:89 av *Agne Hansson* (c) till justitieministern om ärvdabalkens regler om dödförklaring

1994/95:90 av *Jan Jennehag* (v) till statsrådet Mats Hellström om krigsmaterielexport till Indonesien

1994/95:91 av *Jan Jennehag* (v) till statsrådet Mats Hellström om krigsmaterielexport till gulfstaterna

den 21 oktober

1994/95:92 av *Per Lager* (mp) till miljöministern om norska planer på oljeprovborrningar i Skagerrak

1994/95:93 av *Patrik Norinder* (m) till jordbruksministern om svensk livsmedelsindustri och EU

1994/95:94 av *Maggi Mikaelsson* (v) till statsrådet Jörgen Andersson om slutförvaring av kärnbränsleavfall

1994/95:95 av *Bengt Harding Olson* (fp) till justitieministern om skadestånd med anledning av felaktig myndighetsutövning

1994/95:96 av *Margitta Edgren* (fp) till socialministern om förskrivningsrätten för distriktssköterskor

1994/95:97 av *Karl-Göran Biörsmark* (fp) till statsrådet Pierre Schori om Haiti

1994/95:98 av *Britt-Marie Danestig-Olofsson* (v) till statsrådet Ylva Johansson om det s.k. SVUX-stödet m.m. till vissa skolelever

1994/95:99 av *Kerstin Warnerbring* (c) till kommunikationsministern om anslutningen till Öresundsbron

1994/95:100 av *Bo Lundgren* (m) till finansministern om de ideella organisationernas ekonomiska förutsättningar

1994/95:101 av *Bo Lundgren* (m) till finansministern om Tiptjänst och idrottens organisationer m.fl.

1994/95:102 av *Gunnar Hökmark* (m) till socialministern om utredning om föräldrars syn på vårdnadsbidraget m.m.

1994/95:103 av *Ulf Björklund* (kds) till miljöministern om bevarande av fjällnaturen

1994/95:104 av *Dan Ericsson* (kds) till statsministern om regeringens samarbete med övriga partier

1994/95:105 av *Dan Ericsson* (kds) till miljöministern om en miljöbalk

1994/95:106 av *Dan Ericsson* (kds) till jordbruksministern om jordbrukspolitiken

Frågorna redovisas i bilaga som fogas till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 25 oktober.

Prot. 1994/95:13
21 oktober

8 § Kammaren åtskildes kl. 12.37.

Förhandlingarna leddes
av andre vice talmannen från sammanträdet början t.o.m. 5 § anf. 19
(delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

LENA JÖNSSON

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Avsägelse.....	1
2 § Anmälan om kompletteringsval till vissa utskott.....	1
3 § Ny riksdagsledamot, m.m.....	2
4 § Hänvisning av ärenden till utskott.....	2
5 § Allmänpolitisk debatt (forts. från prot. 12).....	2
<i>Socialpolitik m.m.</i>	2
Anf. 1 GULLAN LINDBLAD (m):.....	2
Anf. 2 ROLAND LARSSON (c):.....	5
Anf. 3 BARBRO WESTERHOLM (fp):.....	8
Anf. 4 EVA ZETTERBERG (v):.....	11
Anf. 5 RAGNHILD POHANKA (mp):.....	14
Anf. 6 INGER DAVIDSON (kds):.....	16
Anf. 7 Statsrådet ANNA HEDBORG (s):.....	19
Anf. 8 GULLAN LINDBLAD (m):.....	23
Anf. 9 ROLAND LARSSON (c):.....	24
Anf. 10 BARBRO WESTERHOLM (fp):.....	25
Anf. 11 EVA ZETTERBERG (v):.....	26
Anf. 12 RAGNHILD POHANKA (mp):.....	27
Anf. 13 INGER DAVIDSON (kds):.....	28
Anf. 14 Statsrådet ANNA HEDBORG (s):.....	29
Anf. 15 GULLAN LINDBLAD (m):.....	30
Anf. 16 ROLAND LARSSON (c):.....	31
Anf. 17 BARBRO WESTERHOLM (fp):.....	31
Anf. 18 EVA ZETTERBERG (v) replik:.....	32
Anf. 19 INGER DAVIDSON (kds):.....	33
Anf. 20 Statsrådet ANNA HEDBORG (s):.....	33
Anf. 21 LISELOTTE WÅGÖ (m):.....	34
Anf. 22 KERSTIN HEINEMANN (fp):.....	35
Anf. 23 Statsrådet ANNA HEDBORG (s):.....	37
Anf. 24 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:.....	37
Anf. 25 THOMAS JULIN (mp):.....	37
Anf. 26 LISELOTTE WÅGÖ (m) replik:.....	39
Anf. 27 THOMAS JULIN (mp) replik:.....	39
Anf. 28 LISELOTTE WÅGÖ (m) replik:.....	39
Anf. 29 THOMAS JULIN (mp) replik:.....	40
Anf. 30 GÖTE JONSSON (m):.....	40
Anf. 31 RIGMOR AHLSTEDT (c):.....	41
Anf. 32 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v):.....	43
Anf. 33 CHATRINE PÅLSSON (kds):.....	44
Anf. 34 BENGT LINDQVIST (s):.....	46
Anf. 35 CHRISTINA PETTERSSON (s):.....	47

Anf. 36 GULLAN LINDBLAD (m) replik:.....	49
Anf. 37 CHRISTINA PETTERSSON (s) replik:.....	49
Anf. 38 GULLAN LINDBLAD (m) replik:.....	50
Anf. 39 CHRISTINA PETTERSSON (s) replik:.....	50
Anf. 40 LENNART KLOCKARE (s):.....	50
Anf. 41 GULLAN LINDBLAD (m) replik:.....	52
Anf. 42 LENNART KLOCKARE (s) replik:.....	52
Anf. 43 GULLAN LINDBLAD (m) replik:.....	53
Anf. 44 LENNART KLOCKARE (s) replik:.....	53
Anf. 45 CARINA MOBERG (s):.....	53
Anf. 46 GULLAN LINDBLAD (m) replik:.....	54
Anf. 47 CARINA MOBERG (s) replik:.....	55
Anf. 48 GULLAN LINDBLAD (m) replik:.....	55
Anf. 49 CARINA MOBERG (s) replik:	55
<i>Jämställdhetspolitik</i>	55
Anf. 50 OLA STRÖM (fp):	55
Anf. 51 ROSE-MARIE FREBRAN (kds):	57
6 § Bordläggning	58
7 § Anmälan om frågor	58
1994/95:85 av <i>Ulla Hoffmann</i> (v) till statsrådet Leif Blomberg om länderbedömningar vid behandling av asylansökningar.....	58
1994/95:86 av <i>Ulla Hoffmann</i> (v) till statsrådet Leif Blomberg om avvisning av asylsökande.....	58
1994/95:87 av <i>Johan Lönnroth</i> (v) till statsministern om ofentliggörande av uppgifter om främmande undervattensverksamhet.....	59
1994/95:88 av <i>Barbro Westerholm</i> (fp) till utbildningsministern om jämställdhet i utbildningsväsendet	59
1994/95:89 av <i>Agne Hansson</i> (c) till justitieministern om ärvdabalkens regler om dödförklaring	59
1994/95:90 av <i>Jan Jennehag</i> (v) till statsrådet Mats Hellström om krigsmaterielexport till Indonesien	59
1994/95:91 av <i>Jan Jennehag</i> (v) till statsrådet Mats Hellström om krigsmaterielexport till gulfstaterna	59
1994/95:92 av <i>Per Lager</i> (mp) till miljöministern om norska planer på oljeprovborrningar i Skagerrak	59
1994/95:93 av <i>Patrik Norinder</i> (m) till jordbruksministern om svensk livsmedelsindustri och EU	59
1994/95:94 av <i>Maggi Mikaelsson</i> (v) till statsrådet Jörgen Andersson om slutförvaring av kärnbränsleavfall.....	59
1994/95:95 av <i>Bengt Harding Olson</i> (fp) till justitieministern om skadestånd med anledning av felaktig myndighetsutövning.....	59
1994/95:96 av <i>Margitta Edgren</i> (fp) till socialministern om förskrivningsrätten för distriktssköterskor	59
1994/95:97 av <i>Karl-Göran Biörsmark</i> (fp) till statsrådet Pierre Schori om Haiti	59

1994/95:98 av <i>Britt-Marie Danestig-Olofsson</i> (v) till statsrådet Ylva Johansson om det s.k. SVUX-stödet m.m. till vissa skolelever.....	59
1994/95:99 av <i>Kerstin Warnerbring</i> (c) till kommunikationsministern om anslutningen till Öresundsbron.....	59
1994/95:100 av <i>Bo Lundgren</i> (m) till finansministern om de ideella organisationernas ekonomiska förutsättningar.....	59
1994/95:101 av <i>Bo Lundgren</i> (m) till finansministern om Tiptjänst och idrottens organisationer m.fl.	59
1994/95:102 av <i>Gunnar Hökmark</i> (m) till socialministern om utredning om föräldrars syn på vårdnadsbidraget m.m.....	59
1994/95:103 av <i>Ulf Björklund</i> (kds) till miljöministern om bevarande av fjällnaturen	59
1994/95:104 av <i>Dan Ericsson</i> (kds) till statsministern om regeringens samarbete med övriga partier.....	59
1994/95:105 av <i>Dan Ericsson</i> (kds) till miljöministern om en miljöbalk.....	59
1994/95:106 av <i>Dan Ericsson</i> (kds) till jordbruksministern om jordbrukspolitiken	59
8 § Kammarken åtskildes kl. 12.37.....	60

